

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма: «Цифрове врядування»
Галузь знань: 28 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Форма здобуття освіти: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Державна політика розвитку фінансового сектору України»

здобувача Рудика Івана Анатолійовича _____

Науковий керівник: к.е.н., доцент Т.О. Королюк _____

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри:
доктор наук з державного управління, професор О.В. Карпенко

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління

Кафедра національної економіки та публічного управління

Освітньо-професійна програма: «Цифрове врядування»
Галузь знань: 28 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

О.В. Карпенко

2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри національної
економіки та публічного управління

О.В. Карпенко

2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Рудіку Івану Анатолійовичу

заочної форми здобуття освіти

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: «Державна політика розвитку фінансового сектору України»

Тему затверджено наказом ректора Університету «27» вересня 2024 р. № 1687-ст

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах законодавчих і нормативно-правових актів у сфері державного управління діяльністю банків та небанківських фінансових установ, наукових публікацій вчених, статистичних даних Національного банку України та Державної служби статистики України

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретико-методологічні засади державної політики розвитку фінансового сектору
Розділ 2	Аналіз державної політики розвитку фінансового сектору України
Розділ 3	Удосконалення державної політики розвитку фінансового сектору України в умовах цифровізації
Об'єкт дослідження:	фінансовий сектор
Предмет дослідження:	державна політика розвитку фінансового сектору
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	здійснити аналіз державної політики розвитку фінансового сектору України та обґрунтувати напрями її удосконалення в умовах євроінтеграції та цифровізації

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	<ul style="list-style-type: none">- розкрити зміст та структуру фінансового сектору як об'єкта державної політики;- визначити правові засади та суб'єктів формування державної політики розвитку фінансового сектору;- обґрунтувати підходи до оцінювання державної політики розвитку фінансового сектору
У розділі 2	<ul style="list-style-type: none">- здійснити аналіз поточного стану та тенденцій розвитку фінансового сектору України- дати оцінку ефективності державної політики розвитку фінансового сектору в Україні;- проаналізувати світовий досвід державного управління розвитком фінансового сектору
У розділі 3	<ul style="list-style-type: none">- здійснити SWOT та PESTLE-аналіз розвитку фінансового сектору України;- обґрунтувати напрями модернізації державної політики розвитку фінансового сектору України в умовах євроінтеграції та цифровізації

Завдання підготував
науковий керівник

Т.О. Королук

«01» жовтня 2024р.

Завдання одержав
здобувач

І.А. Рудик

«01» жовтня 2024р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 80 сторінок, 9 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел з 80 найменувань.

«Державна політика розвитку фінансового сектору України»

Об'єктом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи є фінансовий сектор.

Предмет дослідження – державна політика розвитку фінансового сектору.

Мета дослідження полягає в аналізі державної політики розвитку фінансового сектору України та обґрунтуванні напрямів її удосконалення в умовах євроінтеграції та цифровізації.

Для досягнення мети кваліфікаційної магістерської роботи визначено наступні завдання:

- розкрити зміст та структуру фінансового сектору як об'єкта державної політики;
- визначити правові засади та суб'єктів формування державної політики розвитку фінансового сектору;
- здійснити аналіз поточного стану та тенденцій розвитку фінансового сектору України;
- дати оцінку ефективності державної політики розвитку фінансового сектору в Україні;
- проаналізувати світовий досвід державного управління розвитком фінансового сектору;
- обґрунтувати напрями модернізації державної політики розвитку фінансового сектору України в умовах євроінтеграції та цифровізації

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Теоретична значущість результатів дослідження полягає у систематизації підходів до визначення змісту та структури фінансового сектору, обґрунтуванні його ролі у забезпеченні розвитку національної економіки, здійсненні аналізу організаційних та правових засад державної політики, тенденцій цифрового розвитку.

Практична значущість результатів дослідження полягає в оцінці ефективності державної політики розвитку фінансового сектору в Україні та обґрунтуванні напрямів її модернізації з урахуванням світового досвіду, процесів євроінтеграції та цифровізації. Пропозиції автора можуть бути використані органами влади при формуванні та реалізації державної політики розвитку фінансового сектору України, а також фінансовими установами.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи – 2024.

Рік захисту роботи – 2024.

Ключові слова: державна політика, фінансовий сектор, стратегія розвитку, банки, небанківські фінансові установи, цифровізація, євроінтеграція

В і д г у к

про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету економіки та управління
освітньо-професійної програми «Цифрове врядування»

Рудика Івана Анатолійовича

на тему: «Державна політика розвитку фінансового сектору України»

1. *Актуальність теми.* Розвиток фінансового сектору є ключовою складовою економічного зростання та забезпечення фінансової стабільності держави. Фінансовий сектор забезпечує доступ до капіталу, стимулює підприємництво, формує механізми підтримки громадян в умовах економічних викликів. Війна в Україні створила нові ризики для стабільного та конкурентоспроможного розвитку фінансового сектору, що потребує адаптації державної політики до сучасних реалій, зокрема фінансування відновлення країни, залучення міжнародної допомоги та підтримки бізнесу. Окрім того, цифровізація, європейська інтеграція, розвиток фінансових технологій та інновацій потребують нових підходів до управління фінансовим сектором.

2. *Позитивні аспекти кваліфікаційної роботи.* Кваліфікаційна робота відзначається чіткою структурованістю, логічною послідовністю викладу матеріалу, зрозумілістю та повнотою зроблених висновків. Робота базується на широкому спектрі сучасних наукових джерел, що свідчить про ґрунтовний підхід автора до дослідження. Рудик І.А. продемонстрував високий рівень аналітичних здібностей, що дозволило всебічно проаналізувати розвиток фінансового сектору, не зважаючи на досить складний та широкий об'єкт дослідження, та оцінити ефективність політики держави щодо забезпечення стабільності його розвитку. Варто також відзначити використання широкого спектру методів дослідження, що обумовлює його високу якість.

3. *Наявність самостійних розробок автора.* Авторські висновки та пропозиції є самостійними, достатньо аргументованими, логічними та практично спрямованими. Кваліфікаційна магістерська робота підготовлена із дотриманням принципів академічної доброчесності, про що свідчить результат перевірки на рівень академічного плагіату, доволі широкий список використаних джерел та наявність посилань на них, самостійно розроблений ілюстративний матеріал, що супроводжує зміст дослідження. У магістерській роботі представлено авторське бачення модернізації державної політики розвитку фінансового сектору, що базується на SWOT та PESTLE-аналізі особливостей його функціонування, вивченні світового досвіду. Варто відзначити висновки автора щодо необхідності подальшої цифровізації фінансового сектору та розробки сучасних інструментів його захисту від кіберзлочинності.

Достовірність зроблених висновків підтверджується апробацією результатів дослідження Рудиком І.А. на щорічній студентській науковій конференції та їх оприлюдненням у збірнику матеріалів. Магістрант продемонстрував наполегливість та цілеспрямованість, творчий підхід та відповідальність. Зміст дослідження, ілюстративний матеріал, список використаних джерел оформлені відповідно до встановлених вимог.

4. *Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій.* Кваліфікаційна магістерська робота Рудика І.А. являється достатньо глибоким дослідженням, яке виконане на високому теоретичному рівні. Висновки здобувача щодо проблем та тенденцій розвитку фінансового сектору, пропозиції щодо модернізації державної політики складають практичну цінність не лише для органів державної влади, а й для фінансових установ.

5. *Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК.* Зміст магістерської роботи Рудика І.А. відповідає темі дослідження, індивідуальному завданню та встановленим вимогам щодо оформлення. Здобувач апробував результати свого дослідження на студентській науковій конференції, за результатами роботи якої опубліковано тези доповіді. Високо оцінюючи результати дослідження, кваліфікаційна робота рекомендується до захисту перед ЕК, а здобувач заслуговує присудження кваліфікації магістра з публічного управління та адміністрування. Рекомендована оцінка 94 бали.

Науковий керівник:
доцент кафедри національної економіки
та публічного управління, к.е.н., доцент

Короліук Т.О.

“ ”
_____ 2024 р.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача вищої освіти

Рудика Івана Анатолійовича

на тему: «Державна політика розвитку фінансового сектору України»

Актуальність проблематики державної політики розвитку фінансового сектору в Україні обумовлена рядом ключових чинників, що мають стратегічне значення для економічної стабільності та розвитку країни. Фінансовий сектор є основою для функціонування економіки, забезпечуючи фінансування інвестицій, кредитування бізнесу та населення, страхування ризиків тощо. В умовах економічної кризи, спричиненої війною, інфляційним тиском і глобальними викликами, зміцнення фінансового сектору є критично важливим для стабілізації економіки та забезпечення її обороноздатності. Тому представлене дослідження відповідає не лише теоретичним, але й практичним потребам України.

Аналіз магістерської роботи дає змогу відзначити достатню обґрунтованість досліджуваної проблематики. Зміст кваліфікаційної роботи повністю розкриває тему дослідження, структура є чіткою та логічною, висновки та рекомендації – науково обґрунтованими, переконливими із прикладним спрямуванням.

У кваліфікаційній магістерській роботі здійснено аналіз принципів, організаційних та правових засад державної політики розвитку фінансового сектору в Україні. Оцінка поточного стану та тенденцій розвитку діяльності банків та окремих небанківських установ, результативності державної політики, світового досвіду дав змогу Рудику І.А. обґрунтувати напрями удосконалення державної політики розвитку фінансового сектору України, враховуючи умови війни, процеси євроінтеграції та цифровізації. Варто відзначити практичну значимість пропозицій автора щодо впровадження цифрових технологій в банківську діяльність та забезпечення кіберзахисту фінансового сектору.

Практична значимість висновків і рекомендацій дослідження полягає в тому, що вони можуть використовуватися органами державної влади при розробці та реалізації політики у фінансовій сфері, а також банками та небанківськими фінансовими установами у своїй діяльності.

Кваліфікаційна магістерська робота виконана на високому рівні, має теоретичну цінність та прикладне значення, рекомендується до захисту, а її автор – Рудик І.А. заслуговує присудження кваліфікації магістра з публічного управління та адміністрування.

Рецензент:
керуюча ТББВ №10022/054
акціонерного товариства
"Державний ощадний банк України"

A handwritten signature in blue ink, appearing to be "Лілія КУРАС", written over a horizontal line.

Лілія КУРАС

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ	6
1.1 Зміст та структура фінансового сектору як об’єкта державної політики.....	6
1.2 Правові засади та суб’єкти формування державної політики розвитку фінансового сектору.....	11
1.3 Особливості реалізації та підходи до оцінювання державної політики розвитку фінансового сектору	20
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	27
2.1 Аналіз поточного стану та тенденції розвитку фінансового сектору України.	27
2.2 Оцінка результативності державної політики розвитку фінансового сектору в Україні	33
2.3 Світовий досвід державного управління розвитком фінансового сектору	42
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	48
3.1 SWOT та PESTLE аналіз розвитку фінансового сектору України.....	48
3.2 Виклики та пріоритети державної політики розвитку фінансового сектору	55
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Забезпечення фінансової стійкості та створення умов для стабільного економічного зростання виступають пріоритетною метою державної політики. Фінансовий сектор – це складова національної економіки, від ефективності функціонування якого залежить кредитна та інвестиційна активність, розвиток підприємництва, зайнятість та суспільний добробут. Інтеграція до ЄС, а також реалізація завдань, пов'язаних із відновленням економіки, вимагають проведення реформ, спрямованих на підвищення фінансової прозорості, впровадження цифрових інструментів, забезпечення доступу до фінансових послуг, розвитку законодавства у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг. Поглиблення глобальної нестабільності посилює необхідність у гнучкій державній політиці розвитку фінансового сектору та його адаптації до нових реалій цифрового розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий внесок у дослідження теорії фінансів, місця фінансового сектору у фінансовій системі, особливостей становлення та взаємодії із реальним зробили Лазебник Л., Опарін В., Руденко М., Семенов А., Федосов В., Школьник І., Юрій С., Юхименко П. Теоретичні та прикладні аспекти державної політики вивчають Антонов А., Ващенко К., Ковбасюк Ю., Лопатченко І., Садковий В., Сурмін Ю. Безпосередньо державна політика у фінансовій сфері є предметом уваги Дятлової Ю., Дятлова В., Королюк Т., Корнєєва М., Корнівської В., Науменкової С., Малого І., Міщенко С. Відзначаючи вагомий внесок науковців у дослідження фінансового сектору, в умовах стрімкого розвитку фінансових інновацій, цифрових технологій та євроінтеграції актуалізується необхідність удосконалення державної політики розвитку фінансового сектору для забезпечення його стабільності.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є аналізі державної політики розвитку фінансового сектору України та обґрунтуванні напрямів її удосконалення в умовах євроінтеграції та цифровізації.

Для досягнення мети наукової роботи визначено наступні *завдання*:

- розкрити зміст та структуру фінансового сектору як об'єкта державної політики;
- визначити правові засади та суб'єктів формування державної політики розвитку фінансового сектору;
- здійснити аналіз поточного стану та тенденцій розвитку фінансового сектору України;
- дати оцінку ефективності державної політики розвитку фінансового сектору в Україні;
- проаналізувати світовий досвід державного управління розвитком фінансового сектору;
- обґрунтувати напрями модернізації державної політики розвитку фінансового сектору України в умовах євроінтеграції та цифровізації

Об'єктом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи є фінансовий сектор.

Предмет дослідження – державна політика розвитку фінансового сектору.

Методи дослідження. Для реалізації мети дослідження використано комплекс методів, що ґрунтуються на сучасних теоретико-методологічних засадах: *системний аналіз* – для визначення змісту фінансового сектору як складової національної економіки; *аналіз та синтез* – для подання структури фінансового сектору; *контент-аналіз* – для дослідження нормативно-правової бази у сфері розвитку фінансового сектору; *аналітико-статистичний* – для узагальнення статистичної інформації та характеристики тенденцій розвитку фінансового сектору; *SWOT-аналіз* – для дослідження сильних та слабких сторін розвитку фінансового сектору, виявлення можливостей та загроз; *PESTLE-аналіз* – для дослідження найбільш впливових чинників макросередовища, що визначають розвиток фінансового сектору; *графічний* – для візуалізації висновків та результатів дослідження; *систематизації, узагальнення та абстрагування* – для визначення пріоритетів та обґрунтування напрямів удосконалення державної політики розвитку фінансового сектору.

Теоретична значущість результатів дослідження полягає у систематизації підходів до визначення змісту та структури фінансового сектору, обґрунтуванні його ролі у забезпеченні розвитку національної економіки, здійсненні аналізу організаційних та правових засад державної політики, тенденцій цифрового розвитку.

Практична значущість результатів дослідження полягає в оцінці ефективності державної політики розвитку фінансового сектору в Україні та обґрунтуванні напрямів її модернізації з урахуванням світового досвіду, процесів євроінтеграції та цифровізації. Пропозиції автора можуть бути використані органами влади при формуванні та реалізації державної політики розвитку фінансового сектору України, а також фінансовими установами.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативно-правові акти у сфері державного управління діяльністю банків та небанківських фінансових установ, наукові публікації вчених, статистичні дані та звітність Національного банку України

Структура роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У *першому розділі* досліджено зміст та структуру фінансового сектору, правові та організаційні засади державної політики розвитку фінансового сектору. У *другому розділі* здійснено аналіз поточного стану та тенденцій розвитку фінансового сектору, світовий досвід державного управління фінансовим сектором та оцінку ефективності державної політики розвитку фінансового сектору. У *третьому розділі* визначено пріоритети та обґрунтовано напрями модернізації державної політики розвитку фінансового сектору в умовах євроінтеграції та цифровізації.

Апробація дослідження. Результати дослідження представлені автором на 91-ій щорічній студентській науковій конференції «Інноваційні проекти для економічного відродження та конкурентного розвитку України» (м. Київ, 15 квітня – 19 травня 2024 року) [1].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

1.1 Зміст та структура фінансового сектору як об'єкта державної політики

У науковій статтях існує множина підходів до розуміння фінансового сектору. Часто відбувається його ототожнення із фінансовою системою країни або фінансовими ринками. Проте вони є різними категоріями. Фінансова система виступає більш широким терміном, що охоплює окремі взаємопов'язані сфери та ланки. Відомий український вчений В.Федосов «фінансову систему» визначає як сукупність певних ланок фінансових відносин та установ, діяльність яких урегульована нормативно-правовими актами, а їхні функції пов'язані із утворенням, розподілом та використанням грошових коштів. При цьому він розрізняє внутрішню структуру, яка складається із окремих сфер і ланок (державні, міжнародні фінанси, фінансовий ринок, фінанси підприємств та домогосподарств), та організаційну будову, що охоплює сукупність фінансових установ та органів управління фінансовими потоками [2, с. 57-59].

Інші відомі науковці, такі як Опарін В. поняття «фінансової системи» висвітлює як сукупність сфер та ланок, що відображають особливості організації фінансових відносин [3, с. 23]. Згідно його підходу фінансова система включає фінанси господарюючих суб'єктів, держави та міжнародні фінанси, а також фінансовий ринок.

Зарубіжні автори З.Боді та Р.Мертон «фінансову систему» трактують як сукупність ринків та інститутів, що сприяють укладанню угод, обміну активами та ризиками, і основні функції її полягають у здійсненні платіжно-розрахункової діяльності, акумуляції ресурсів, їх перерозподілі, управлінні ризиками та інформуванні суб'єктів щодо їхніх прав, обов'язків, цін тощо [4, с. 46].

З вище відзначеного можемо зробити висновок, що фінансовий сектор являється складовою фінансової системи, так як діяльність інституцій, що його представляють, пов'язана із наданням фінансових послуг. Сам термін «сектор» означає певну галузь або складову національної економіки [5, с. 33].

Фінансовий сектор являє собою сукупність фінансових посередників, зокрема банків та небанківських фінансових установ, які взаємодіють із реальним сектором національної економіки шляхом перерозподілу заощаджень та забезпечення потреб господарюючих суб'єктів у фінансових коштах [4, с. 48]. Видобора В. у своїй науковій статті трактує «фінансовий сектор» як єдність банківського та парабанківського підсекторів, що конкурують на ринку кредитних ресурсів. Банківський сектор представляють центральний банк, універсальні та спеціалізовані комерційні банки, небанківські кредитні установи та їх об'єднання [6, с. 14]. Проте дані визначення не відображають повноти його змісту, так як зводяться переважно до структурної будови.

І. Школьник та А. Семенов відзначають, що фінансовий сектор – це сукупність фінансових посередників, які забезпечують взаємодію фінансового ринку із реальним сектором економіки та створюють передумови економічного зростання [5, с. 33]. Інші вчені ототожнюють фінансові ринки із фінансовим сектором, зазначаючи, що останній представляють фінансові ринки, на яких обертаються фінансові інструменти [7, с. 25].

Якщо аналізувати секторну інституційну структуру економіки, то фінансовий сектор водночас виступає і складовою національної економіки. У системі національних рахунків (СНР) виокремлюють п'ять інституційних секторів: нефінансових корпорацій, фінансових корпорацій, домогосподарств, некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства, сектор загального державного управління [8, с. 13-14]. Саме фінансові корпорації, які надають фінансові послуги (у тому числі фінансового посередництва), і формують фінансовий сектор. Згідно СНР фінансові корпорації охоплюють НБУ, депозитні корпорації (банки, кредитні спілки), фонди грошового ринку (інститути спільного інвестування), інвестиційні фонди (фонди фінансування будівництва, здійснення

операцій з нерухомістю), інші фінансові посередники (дилери, установи, що забезпечують кліринг, надають факторингову послугу та ін.), допоміжні (страхові брокери, обмінні валютні пункти, фондові біржі) та кептивні (трасти, холдинги, ломбарди) фінансові посередники, страхові компанії, пенсійні фонди. Всі зазначені установи можуть бути приватні, державні та під іноземним контролем [8, с. 16-17].

Із категорією «фінансовий сектор» пов'язане поняття «фінансова установа», під якою слід розуміти юридичну особу, що представлена у відповідному реєстрі та яка, згідно законодавства, надає фінансові послуги. До них відносяться банки, лізингові компанії, кредитні спілки, ломбарди, інвестиційні фонди, страховики, недержавні пенсійні фонди, фінансові компанії, які займаються виключно наданням фінансових послуг [8, с. 20].

Таким чином, банки та небанківські фінансові установи формують фінансовий сектор. Небанківські фінансові установи – це юридичні особи, які не відносяться до банків, надають фінансові послуги та внесені до відповідного реєстру [9, с. 59]. Водночас фінансова послуга – це операції із фінансовими активами, які здійснюються задля отримання прибутку чи збереження вартості таких активів відповідно до інтересів третіх осіб [8, с. 20].

Фінансові корпорації можна об'єднати у три групи: фінансові посередники, допоміжні інститути та інші корпорації. Фінансові посередники – це фінансові установи, що беруть зобов'язання від свого імені задля купівлі фінансових активів через здійснення фінансових операцій [8, с. 21].

Залежно від функціональних особливостей фінансовий сектор можна поділити на банківський, страховий, фондовий сегменти, сегмент недержавного пенсійного забезпечення та ін. [4, с. 51].

У Стратегії розвитку фінансового сектору виокремлюється поняття «фінансової екосистеми», що включає шість груп суб'єктів:

- 1) надавачі фінансових послуг – суб'єкти (у першу чергу, фінансові установи), що надають фінансові послуги;
- 2) користувачі фінансових послуг – клієнти, до яких можуть входити домогосподарства, підприємства та держава;

3) інвестори – національні чи іноземні суб'єкти, що здійснюють капіталовкладення у фінансовий сектор;

4) провайдери технологій та інфраструктури – інституції, що надають різні послуги для фінансових установ, підвищуючи якість фінансових послуг для клієнтів (фінтах-компанії, платіжні системи, ІТ-рішення та ін.);

5) полісімейкери – органи державної влади, що регулюють діяльність фінансових установ;

б) експерти – учасники ринку фінансових послуг та органи влади, що впливають на розвиток фінансового сектору [10, с. 20].

Розвиток фінансового сектору – це процес якісних змін, які відбуваються безпосередньо у фінансовому секторі. Якщо зростання передбачає кількісні зміни, то розвиток якісний перетворення, перехід на вищі ступені функціонування, у першу чергу, фінансових установ, що виражаються у позитивних ефектах для суспільства. Зокрема, розвиток фінансового сектору сприяє зниженню рівня бідності, розвитку підприємницької активності та створенню середнього класу, підвищенню суспільного добробуту за рахунок доступу до кредитного фінансування охорони здоров'я та освіти [11, с. 73].

Ще на початку 20 ст. Й.Шумпетер писав, що фінансові послуги сприяють розвитку інновацій та зростанню економіки [12]. Розвиток фінансового сектору впливає на норму заощаджень, розвиток технологій та темпи зростання економіки [13]. Зарубіжні вчені Р. Левін та С. Зервос на підставі дослідження низки країн прийшли до висновку, що розвиток банківської активності та фондового ринку позитивно впливають на економічний добробут [14].

Роль фінансового сектору у розвитку національної економіки полягає в тому, що заощадження домогосподарств і підприємств через систему фінансового ринку перетворюються на потенційне джерело інвестування. У результаті діяльності фінансових установ створюються передумови для економічного зростання, зокрема, ВВП, як наслідок, - наповнення державного бюджету та підвищення соціального добробуту.

Фінансові установи виступають посередниками між зберігачами коштів (заощаджувачами) та позичальниками, спрямовують їх в різні проекти, стимулюють товарні потоки, виконують грошово-розрахункові функції, зменшують трансакційні затрати, здійснюють контроль за використанням фінансових ресурсів. І чим більше розвинутий фінансовий сектор, тим більше створюється можливостей для інвестування [4, с. 47].

Поряд із позитивною роллю фінансового сектору можна виокремити і негативні моменти його впливу на реальний сектор економіки, які часто проявляються у перехідних економіках. Вони пов'язані із порушенням співвідношення між фінансовим та реальним секторами; відтоком ресурсів у фінансовий сектор, зокрема робочої сили, технологій та коштів; фінансовими спекуляціями, нестабільністю та фінансовими кризами; залежністю від зовнішніх проявів фінансової турбулентності. Варто зауважити, що як фінансовий сектор впливає на стабільність функціонування економіки, так і макроекономічна ситуація визначає стабільність фінансового розвитку.

Отже, фінансовий сектор можна розглядати як частину національної економіки та як складову фінансової системи, яка пов'язана із діяльністю фінансових установ, спрямована на формування та розподіл фінансових ресурсів задля задоволення потреб населення у фінансових послугах.

До основних принципів розроблення та реалізації державної політики розвитку фінансового сектору варто віднести:

- системність та координованість дій між різними органами державної влади;
- співпраця із міжнародними організаціями задля впровадження міжнародних стандартів та підвищення фінансової стійкості;
- інклюзивність, тобто залучення різних стейкхолдерів до процесу прийняття управлінських рішень;
- законність та захист інтересів усіх суб'єктів фінансових відносин;
- прозорість та відкритість державної політики;
- інноваційність та гнучкість регулювання;

- успішність, що відображається у задоволенні потреб суспільства.

1.2 Правові засади та суб'єкти формування державної політики розвитку фінансового сектору

Необхідність державного управління розвитком фінансового сектора обумовлена самою суттю існування держави як виробника суспільних благ, що проявляється у необхідності створення правових засад функціонування фінансових установ, забезпечення стійкості та захисту інтересів споживачів фінансових послуг.

Термін «політика» (від давньогрецького polis – місто-держава та politike – мистецтво управління) визначають як напрям дій, що пропонується урядом чи певними суб'єктами, в умовах наявності низки перешкод та можливостей в суспільстві, в якому вона реалізується та спрямовується на подолання проблем та досягнення поставлених цілей [15, с. 257].

Інше визначення, яке пропонують вчені схоже із попереднім і полягає в тому, що державна політика – це певний обраний курс дій органів влади, спрямований на розв'язання суспільних проблем [16, с. 5]. Більш широкий підхід до трактування відображає зміст, в якому державна політика – це єдність цілей, державних заходів, рішень, дій та системи державного управління; практична діяльність представників органів державної влади, політичних партій, пов'язана із виробленням та реалізацією конкретного політичного курсу щодо досягнення поставлених цілей [17, с. 8, 12].

Отже, державна політика – це всеохоплююча та цілеспрямована діяльність органів державної влади, що спрямована на вирішення основних проблем функціонування суспільства. Вона повинна бути спрямована на інноваційний тип розвитку, забезпечення стабільності та захист інтересів громадян.

Складовими елементами державної політики виступають:

- інституційний – сукупність органів державної влади, різних політичних партій, що представляють інтереси окремих груп населення;
- нормативний – представлений різними державними програмами, стратегіями, нормами і положеннями;
- матеріальний – сукупність засобів, що використовуються для досягнення поставлених цілей та завдань [15, с. 256-257].

Державну політику у сфері фінансового сектору часто називають фінансовою політикою. Проте цей термін є досить широким, так як охоплює фіскально-бюджетну політику та грошово-кредитну політику. Фінансова політика виражає суб'єктивний аспект функціонування фінансів, у той же час фінанси та фінансова система – об'єктивний [2, с. 207]. Фінансова політика – це цілеспрямована діяльність органів державної влади та інших господарюючих суб'єктів у сфері формування, розподілу та використання коштів для досягнення визначених цілей [2, с. 207]. Можемо припустити, що державна політика по відношенню до фінансового сектора виступає симбіозом інтересів різних підприємств, фінансових установ, органів влади та населення.

Державна політика розвитку фінансового сектору передбачає використання певних фінансових інструментів. Вона представляє собою конкретно визначені цілі та засоби їх досягнення. Цілі обумовлені потребами розвитку фінансового сектору та національної економіки. Правильно визначена політика сприяє економічному зростанню та суспільному добробуту.

Залежно від поставлених завдань та терміну державна політика охоплює стратегію та тактику [2, с. 209-210]. Фінансова стратегія спрямована на довгострокову перспективу і передбачає вирішення системних завдань в рамках соціально-економічної стратегії розвитку. Якщо країна знаходиться в умовах кризи, основне завдання полягає у макроекономічній стабілізації шляхом забезпечення економіки потрібними фінансовими ресурсами. Фінансова тактика зорієнтована на вирішення певних завдань і відрізняється більшою гнучкістю та оперативністю реалізованих заходів. Таким чином, стратегія визначає основні рамки, пріоритети та цілі розвитку, а також напрями тактики. Відповідно тактичні

заходи спрямовані на досягнення поставлених цілей, що засвідчує між ними тісний взаємозв'язок.

Державна політика розвитку фінансового сектору передбачає два напрями реалізації: регламентація фінансових відносин і здійснення поточної фінансової діяльності. Своєю чергою регламентація відносин здійснюється у законодавчій (ухвалення нормативно-правових актів, що регулюють фінансові відносини) та адміністративній (надання органам влади прав регулювання фінансових відносин) формах [2, с. 210].

За ступенем законодавчої та адміністративної регламентації державна фінансова політика може бути:

- 1) жорсткої регламентації (фінанси переважно регулюються державою, права господарюючих суб'єктів визначаються встановленими правилами, проте вона є малоефективною, так як не повною мірою відображає інтереси суспільства);
- 2) помірної регламентації (законодавче регулювання фінансових відносин, спрямоване на збалансування суспільних інтересів та держави);
- 3) мінімальних обмежень (регламентація лише взаємовідносин із державою на договірних принципах) [2, с. 210-211].

Грошово-кредитна політика, яка є складовою державної політики розвитку фінансового сектору, представляє собою сукупність дій та заходів держави у сфері грошово-кредитного ринку шляхом регламентації діяльності банків та забезпечення стабільності грошового обігу [2, с. 213]. Залежно від фази економічного циклу грошово-кредитна політика спрямована на забезпечення економічного зростання, повної зайнятості та стабільності цін шляхом створення сприятливих кредитно-інвестиційних умов розвитку.

Іншою складовою фінансової політики і, яка має безпосередньо дотичне значення до нашого об'єкта дослідження, є державна політика у сфері фінансового ринку. Вона полягає у створенні правових засад взаємодії учасників ринку, захисті їхніх прав та регулюванні обігу фінансових активів. Державна політика у сфері страхування представлена нормативно-правовими засадами регулювання

страхової діяльності, залученні небанківських фінансових установ до вирішення нагальних проблем соціально-економічного розвитку.

Процес формування та реалізації державної політики у сфері діяльності фінансових установ включає такі етапи:

- постановку цілей та визначення завдань;
- вибір типу політики (жорстка або помірна регламентація, політика мінімальних обмежень);
- визначення напрямів реалізації політики;
- вибір інструментів;
- координація застосування обраних інструментів;
- реалізація визначених заходів;
- контроль [2, с. 214].

Залежно від реалізації цілей на кожному визначеному етапі, оцінюється результативність та ефективність політики.

Розглянемо особливості нормативно-правового забезпечення розвитку фінансового сектору.

До повномасштабного вторгнення державна політика реформування та розвитку фінансового сектору базувалася на реалізації цілей та завдань, що визначались у Комплексній програмі розвитку фінансового сектору до 2020 року [18] та Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року [19], дія якої була призупинена у 2023 році, так як не відображала уже існуючі реалії в умовах війни.

Комплексна програма розвитку фінансового сектору до 2020 р. була затверджена у 2015 р. та зосереджувалася на забезпеченні фінансової стабільності, розвитку фінансової інфраструктури, посиленні захисту прав споживачів фінансових послуг та інституційної спроможності регуляторів [18].

Основні стратегічні цілі розвитку фінансового сектору до 2025 року полягали традиційно у забезпеченні фінансової стабільності та макроекономічного розвитку, а також фінансової інклюзії, розвитку фінансових ринків та фінансових цифрових технологій [19].

На сьогодні основні стратегічні орієнтири діяльності банків та небанківських фінансових установ закладені у Стратегії розвитку фінансового сектору України, яка спрямована на підтримку фінансової стабільності та забезпечення післявоєнного відновлення нашої країни [10]. Чинна Стратегія є безстроковою та розрахована на період, поки не будуть реалізовані окреслені цілі, хоча може переглядатись в разі зміни суттєвих умов. Стратегія розвитку фінансового сектору спрямована на супротив російській агресії шляхом забезпечення фінансової та економічної стабільності, та відновлення нашої країни в умовах війни та в повоєнний період.

Основна мета державного регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ полягає у забезпеченні стабільності функціонування фінансового сектору, його конкурентоспроможності, сталого економічного розвитку та захисту інтересів клієнтів (стаття 21). Відповідно основними завданнями є: формування та реалізація державної політики у сфері ринків фінансових послуг, захист інтересів учасників фінансових відносин, забезпечення рівних можливостей доступу до фінансового ринку, дотримання вимог законодавства, фінансової стабільності, сприяння європейській інтеграції, проведення просвітницьких заходів щодо підвищення рівня фінансової грамотності населення [20].

У розрізі фінансових установ, що формують фінансовий сектор, існує низка правових документів, що регламентують діяльність банків, страховиків та інших фінансових компаній (табл. 1.1). У 2021 році відбулося масштабне оновлення законодавчої бази функціонування фінансових установ, спрямованої на модернізацію та забезпечення інноваційного розвитку фінансового сектору.

У Законі України «Про банки та банківську діяльність» зазначено, що НБУ здійснює регулювання та нагляд за діяльністю банківських установ, визначає системно важливі банки. Центральний банк здійснює консолідований нагляд за банками задля забезпечення стабільності їхнього функціонування шляхом безпосереднього регулювання діяльності, проведення моніторингу показників та контролю ризиків [21].

Таблиця 1.1 – Нормативно-правове забезпечення діяльності фінансових установ в Україні

Нормативний акт	Предмет та мета
Закон України «Про банки та банківську діяльність»	Визначає особливості структури банківської системи, створення та функціонування банківських установ. Спрямований на захист прав та інтересів клієнтів банків, стабільність та підтримку конкуренції на ринку фінансових послуг, розвиток економіки в цілому
Закон України «Про кредитні спілки»	Окреслює засади створення та функціонування кредитних спілок, регламентує захист прав їхніх членів та особливості державного регулювання діяльності
Закон України «Про страхування»	Регламентує діяльність страховиків та спрямований на захист інтересів клієнтів, забезпечення інформаційної прозорості діяльності, визначає особливості державного регулювання страхування
Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії»	Визначає засади діяльності фінансових установ на фінансовому ринку, лон особливості його функціонування та державного регулювання; спрямований на захист прав клієнтів
Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»	Регулює відносини, пов'язані з операціями з цінними паперами, відносини на ринках капіталу та організованих товарних біржах
Закон України «Про платіжні послуги»	Визначає особливості проведення платіжних операцій та надання платіжних послуг; засади використання електронних та цифрових грошей; нагляд за діяльністю надавачів послуг з боку регулюючих органів

Джерело: складено за даними: [21;22;23;20;24;25]

Закон України «Про кредитні спілки» визначає основні засади створення, діяльності, управління та ліквідації кредитних спілок в Україні, а також регулює відносини між кредитними спілками, їх членами та державними органами. Основна суть закону полягає у забезпеченні правових рамок для діяльності кредитних спілок, що функціонують на принципах кооперації, добровільного членства і самоуправління [22].

Закон України «Про страхування» визначає правові основи функціонування страхового ринку в Україні. Його призначення полягає у регулюванні відносин між страховими компаніями, страхувальниками, застрахованими особами та іншими учасниками ринку. Закон також створює правові умови для розвитку страхової діяльності, забезпечення надійності страхових послуг та захисту прав і інтересів споживачів [23].

Нормативно-правова база забезпечення функціонування фінансового сектору базується на впровадженні європейських принципів та стандартів, які

покликані урегулювати взаємовідносини між різними сторонами.

Суб'єкт політики – це соціум, що здатний творити політику і, який включає первинних (громадянське суспільство, різні соціальні групи, міжнародні організації) та вторинних (органи державної влади, політичні партії) суб'єктів [17, с. 18].

Основні суб'єкти, на яких покладається формування та реалізація державної політики розвитку фінансового сектору, представлені в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Суб'єкти, що формують та реалізують державну політику у сфері розвитку фінансового сектору

Суб'єкти	Коротка характеристика функцій
НБУ	здійснює регулювання діяльності банків і небанківських фінансових установ, реалізує монетарну політику, затверджує програми розвитку фінансового сектору
Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку	здійснює регулювання діяльності фінансових установ на ринку цінних паперів
Верховна Рада України	приймає закони, що регулюють діяльність банків та небанків, забезпечують захист прав споживачів фінансових послуг
Центральні органи виконавчої влади, такі як Мінцифри, Держспецзв'язку	забезпечують кіберзахист діяльності фінансових установ та надійність фінансових послуг в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій; сприяють цифровізації фінансових послуг
Міністерство фінансів	розробка стратегічних документів щодо розвитку державного банківського сегменту фінансового сектору, забезпечення стійкості системи гарантування банківських вкладів населення
Держфінмоніторинг	боротьба та попередження фінансових злочинів, пов'язаних із відмиванням грошей через фінансові установи
Фонд гарантування вкладів фізичних осіб	забезпечує захист прав споживачів фінансових послуг шляхом гарантування повернення вкладів в банки
Рада фінансової стабільності	у структурі якої комітет з фінансового розвитку здійснює моніторинг та контроль реалізації основних цілей Стратегії розвитку фінансового сектору та координує діяльність фінансових установ
Професійні асоціації фінансових установ (Асоціація українських банків, Асоціація страхових компаній та інші)	представляють їхні інтереси, беруть участь в управлінських процесах, ініціюють зміни до нормативно-правового поля, забезпечують обмін досвідом та впровадження кращої світової практики
Судові та правоохоронні органи	розглядають та вирішують суперечки між фінансовими установами та їхніми клієнтами, слідкують за дотриманням прав та виконанням зобов'язань різними сторонами
Громадські організації та наукові інституції	моніторять, аналізують ефективність державної політики та розробляють рекомендації щодо її удосконалення у фінансовому секторі

Джерело: складено автором на підставі: [26; 27;28; 29;30;31]

Процес формування державної політики у фінансовій сфері базується на основних інтересах суспільства та стратегічних потребах державного розвитку. Основні потреби та інтереси суспільства у фінансовій сфері відображаються у стратегічних документах та програмах. Процес формування державної політики охоплює низку стадій (рис. 1.2), які пов'язані між собою та спрямовані на

вирішення певних проблем. При цьому на формування політики впливають різні чинники, умови та безпосередньо система управління [17, с. 23].

Рис. 1.1 – Схема розвитку державної політики

Джерело: [17, с. 23]

Отже, вироблення політики охоплює низку етапів, чинників та умов середовища, суб'єктів у процесі вибору стратегічних цілей та їх закріпленні у стратегічних програмах та законах. Даний процес повинен здійснюватися із дотриманням таких вимог: передбачуваності майбутніх результатів, інформаційній об'єктивності, системності, залученості громадян, аналізу та оцінювання [17, с. 23-24].

Таким чином, організаційне забезпечення державної політики розвитку фінансового сектору охоплює сукупність органів влади та інституцій, функції та повноваження яких спрямовані на координацію фінансових відносин між суб'єктами. Кожен орган влади має свою сферу компетенції та відповідно несе за неї відповідальність.

НБУ виступає основним державним регулятором діяльності банків та небанківських фінансових установ, дії якого спрямовані на забезпечення стабільності фінансового сектору, захист прав й інтересів учасників фінансових відносин. Регулювання діяльності банків здійснюється у таких формах:

- 1) адміністративне (реєстрація та ліцензування, встановлення вимог та обмежень, санкції, нагляд та рекомендації);
- 2) індикативне (обов'язкові пруденційні нормативи, обов'язкові резерви, процентна політика, рефінансування, валютні інтервенції, операції з цінними паперами та ін.) [21].

До основних заходів впливу центрального банку на діяльність банківських установ належать: письмове застереження, штрафи, заборони, віднесення банків до групи проблемних, відкликання ліцензії, ліквідація [21].

Окрім регулюючих органів, у фінансовому секторі функціонують асоціації або спілки фінансових установ задля захисту та промоції власних інтересів, зміцнення співпраці із міжнародними організаціями.

Інформаційне забезпечення передбачає наявність достовірної, вичерпної та своєчасної інформації для прийняття раціональних управлінських рішень. Воно охоплює фінансову, економічну та інші види інформації.

Інформаційне забезпечення пов'язане із наявністю такої проблеми як інформаційна асиметрія. Під нею слід розуміти ситуацію, коли одна із сторін володіє менш точною та повною інформацією, порівняно із іншою. Саме цей чинник стримує ефективну діяльність фінансового ринку через підвищення фінансових ризиків та ймовірність збитків.

У зв'язку з цим в законодавстві щодо регулювання, наприклад, банківської діяльності чітко прописано, яку інформацію повинен надати банк за потреби клієнта, зокрема: дані про показники діяльності та загальний стан розвитку, особливості послуг та їх вартість, керівників банку та ін. Окрім цього, кожен банк повинен мати власний веб-сайт та розміщувати усю актуальну інформацію щодо його діяльності, послуг, захисту інтересів клієнтів. Варто зауважити, що центральний банк може визначати мінімальний обсяг інформації щодо банківських послуг, яка надається клієнту. Для забезпечення здійснення ефективного нагляду НБУ має право отримувати інформацію від інших державних органів, як національних, так й іноземних щодо засновників банку [21].

До основних форм державного управління діяльністю фінансових установ відносяться:

- створення правових засад;
- ліцензування та надання дозволів;
- нагляд та контроль щодо дотримання прав суб'єктів на ринку фінансових послуг;
- у випадку порушення правових норм застосування заходів впливу [32, с. 127].

Задля впливу на діяльність фінансових установ НБУ використовує інструменти грошово-кредитної політики – нормативи обов'язкового

резервування, валютні інтервенції, операції з цінними паперами на відкритому ринку, процентні ставки. Залежно від фази економічного циклу та специфіки застосування інструментів виокремлюють два типи монетарної політики: рестрикційну та експансіоністську. В умовах перегріву економіки та необхідності стабілізації цін, покращення стану платіжного балансу застосовуються рестрикційні заходи, зокрема відбувається підвищення процентних ставок задля зменшення кредитування та сповільнення ділової активності. І навпаки, в умовах економічного спаду відбувається зниження процентних ставок з метою стимулювання кредитної й інвестиційної активності, економічного зростання та зменшення безробіття.

1.3 Особливості реалізації та підходи до оцінювання державної політики розвитку фінансового сектору

Реалізація державної політики – це процес досягнення поставлених цілей органами державної влади у взаємодії із громадянським суспільством, який починається після схвалення відповідної програми [17, с. 31]. Реалізація політики передбачає певний механізм, що складається із методів та способів досягнення поставлених цілей.

Організаційними умовами, що впливають на успішність реалізації державної політики, є: чіткість та зрозумілість поставлених цілей; забезпеченість їх досягнення людськими, матеріальними, фінансовими, інформаційними та іншими необхідними ресурсами; розробленість правил, інструкцій, що визначають специфіку відносин між фінансовими установами, їхніми клієнтами та органами влади; розвиток комунікацій та залученість громадян.

Результати державної політики можуть оцінюватися з точки зору її результативності та ефективності: результативність дає змогу визначити, наскільки фактичні показники реалізації політики відповідають запланованим, а

ефективність – відображає співвідношення між витратами та результатами політики [17, с. 11].

Оцінювати можна як результат діяльності органів влади та наслідки політики, так і безпосередньо процес управління. Оцінювання ефективності державної політики дає змогу визначити проблеми, які ще потребують розв'язання, розробити найкращі альтернативні шляхи вирішення, підтвердити правильність обраного стратегічного курсу, постійно удосконалювати управлінські процеси [33, с. 181].

Успішність державної політики розвитку фінансового сектору може оцінюватись не лише за критеріями ефективності та результативності, а й економічності, справедливості, інноваційності, якості надання публічних та фінансових послуг. Для цього можуть використовуватись показники співвідношення результату та витрат, фактичних та нормативних показників, фактичних та планових, фактичних всередині країни та міжнародних або окремо взятих країн [33, с. 183].

Оцінювання ефективності державного управління банківською діяльністю передбачає використання низки підходів, які враховують фінансові, організаційні, соціальні та економічні аспекти діяльності банків. Серед них варто виокремити:

1. Економічний підхід – аналіз макроекономічного впливу банківської діяльності на розвиток економіки. До індикаторів, які можуть використовуватися для оцінки, належать: рівень капіталізації банків, частка проблемних кредитів (NPL) у портфелі; рентабельність банків (ROA, ROE); частка банківських активів у ВВП; показники ліквідності;

2. Інституційний підхід – оцінка якості регуляторної діяльності, що здійснюється органами державного управління (Національний банк України, Міністерство фінансів). Основними об'єктами оцінки є: стабільність регуляторного середовища; впровадження міжнародних стандартів (наприклад, Basel III); політика підтримки державних банків;

3. Фінансовий підхід – аналіз фінансової стійкості банківської системи з точки зору платоспроможності та ліквідності. Для цього оцінюють показники

фінансової стабільності (FSI); частоту та наслідки кризових явищ; участь держави в рекапіталізації банків.

4. Соціальний підхід – оцінка доступності фінансових послуг для громадян та бізнесу. Для цього використовуються показники доступності кредитів для малого та середнього бізнесу; фінансової інклюзії (доступу до фінансових послуг), рівня довіри до фінансового сектору, рівня фінансової грамотності населення.

5. Порівняльний підхід – дослідження ефективності управління діяльністю фінансових установ через порівняння з іншими країнами. У такому разі можуть використовуватися такі міжнародні індекси: Global Financial Development Index (GFDI), Індекс фінансової свободи від Heritage Foundation.

Оцінювання ефективності державної політики розвитку фінансового сектору може здійснюватися в розрізі оцінки стабільності банків та небанківських фінансових установ. Фінансова стабільність банківського сектору передбачає оцінку таких показників, як: коефіцієнт адекватності капіталу (CAR – відображає стійкість банків до ризиків); рівень проблемних кредитів (NPL – частка кредитів, за якими є значні затримки або несплати); показники ліквідності (співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань); динаміка чистого прибутку банківського сегменту. Для оцінки ефективності кредитування використовуються показники обсягу кредитування реального сектору економіки, частку кредитів у ВВП, доступність кредитів для бізнесу. До показників фінансової інклюзії відносяться: кількість банківських рахунків на душу населення, доступ до банківських послуг у сільській місцевості, поширення цифрових фінансових послуг (онлайн-банкінг, електронні гарантії).

Оцінювання ефективності державного управління небанківськими фінансовими установами (страхові компанії, кредитні спілки, фінансові компанії, пенсійні фонди тощо) також ґрунтується на аналізі якості регуляторної політики, прозорості, фінансової стійкості та їхньої ролі в економіці. Аналіз фінансової стабільності та ефективності діяльності небанківських фінансових установ охоплює такі показники: ліквідність і платоспроможність (наприклад, показники Solvency II для страхових компаній); прибутковість та рентабельність діяльності;

рівень невиконання зобов'язань (невиплати кредитів чи страхових виплат); розмір резервів та адекватність капіталу. Соціальний аспект проявляється в оцінці рівня доступності послуг для населення (наприклад, поширеність страхових продуктів або доступність мікрокредитів); частки населення, охопленого недержавним пенсійним забезпеченням; ефективності захисту прав споживачів (швидкість розв'язання скарг). Оцінка регуляторного середовища передбачає використання таких показників: прозорість та зрозумілість регуляторної бази; ефективність контролю та нагляду за діяльністю небанківських установ; впровадження міжнародних стандартів регулювання.

Як для банків, так і для небанківських фінансових установ використовується ризик-орієнтований підхід, що передбачає оцінку ефективності з точки зору управління ризиками. Для цього необхідно здійснювати аналіз стійкості банків та не банків до зовнішніх загроз, визначення системного ризику.

Одним із найбільш популярних підходів до оцінки ефективності державної політики розвитку фінансового сектору є оцінка рівня безпеки банківської діяльності та небанківських установ. Адже безпека є зворотною стороною стабільності, які є наслідком у тому числі реалізації відповідної політики держави.

Питання безпеки банківської системи є об'єктом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, які актуалізуються переважно в періоди фінансових потрясінь. Поряд з цим зростає увага до даної проблематики в умовах цифровізації зі зростанням кібершахрайств, «витоку» персональних даних клієнтів, недостатнього рівня цифрової та фінансової грамотності серед населення.

Складовою фінансової безпеки виступає банківська. У науковій літературі «банківська безпека» визначається як сукупність умов, за яких потенційні загрози не здатні завдати шкоди функціонуванню банків [34]. Інше визначення передбачає систему заходів, що забезпечують захищеність інтересів власників банків, клієнтів та співробітників від зовнішніх і внутрішніх загроз [35, с. 91]. Отже, безпека банківської системи – це сукупність умов, які забезпечують стійкість до загроз, виконання функцій та завдань банками, а також гарантують захист прав учасників фінансових відносин.

У Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки визначено, що банківська безпека виступає складовою фінансової і передбачає стійкість банківських інститутів, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи та її захист від екзогенних та ендогенних дестабілізуючих чинників [36]. Так як банківська система України є дворівневою та охоплює не лише сукупність комерційних банків, а й національного регулятора – НБУ, доцільно розглядати безпеку банківської системи в розрізі безпеки банківських установ, валютної та грошово-кредитної безпеки (табл. 1.3).

Поняття безпеки банківської системи є досить багатограним і передбачає її здатність протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, вчасно реагувати на виклики, забезпечувати суб'єктів господарювання доступними кредитними ресурсами, сприяючи інвестиційно-інноваційному розвитку та зростанню національної економіки. Безпека банківської системи залежить не лише від ефективної діяльності банків та монетарної політики Нацбанку, а й від реалізації бюджетно-податкової та боргової політики, інших інституціональних чинників. Безпека банків виступає складовою фінансової безпеки і від того, наскільки стійким є фінансовий сектор, залежить фінансово-економічна стабільність країни та суспільний добробут.

Іншими складовими фінансової безпеки є безпека небанківських фінансових установ, валютна та грошово-кредитна. Валютна безпека – це стійкість національної валюти, якій суспільство довіряє, та яка забезпечує необхідні умови для розвитку економіки, припливу інвестицій та захист від фінансових потрясінь на міжнародних ринках. Грошово-кредитна безпека – це такий стан грошово-кредитної системи, який забезпечує господарюючих суб'єктів якісними та доступними кредитними ресурсами, що сприяє економічному зростанню [36]. Саме від ефективності реалізації монетарної політики залежить стабільність цін, суспільна довіра до фінансових установ, вартість кредитних ресурсів, інвестиційна активність та економічне зростання.

Таблиця 1.3 – Показники безпеки фінансового сектору

Показники	Критичні значення показника
Банківська безпека	
Частка проблемних кредитів, %	≥ 7
Співвідношення кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	$\leq 50; \geq 180$
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	$\leq 10; \geq 60$
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	≥ 3
Рентабельність активів, %	$\leq -1; \geq 3,5$
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	$\leq 0,5; \geq 3$
Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	≥ 60
Безпека небанківських фінансових установ	
Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), %	≤ 1
Рівень волатильності індексу ПФТС, кількість критичних відхилень (-10 %)	≥ 4
Частка надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя), %	≥ 30
Валютна безпека	
Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період	$\leq 90; \geq 130$
Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту	$\leq 1,5$
Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, %	≥ 50
Рівень доларизації грошової маси, %	≥ 30
Грошово-кредитна безпека	
Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), %	≥ 35
Різниця між процентними ставками за кредитами та депозитами, п.п.	$\leq -1; \geq 11$
Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами відносно індексу споживчих цін, п.п.	$\leq -7; \geq 15$
Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, %	$\leq 1; \geq 21$
Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів, %	≤ 25
Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд. доларів США	≥ 15

Джерело: складено автором на підставі [36].

Таким чином, оцінити ефективність державної політики розвитку фінансового сектору можна на підставі оцінки рівня безпеки діяльності банківських та небанківських фінансових установ, валютної та грошово-кредитної безпеки. Варто зауважити, що дані Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки були затверджені у 2013 році, і з тих пір вони не оновлювались. А тому не враховують динамічні зміни в економічному середовищі, пов'язані з війною, глобалізацією та цифровізацією фінансового сектору. Ці

рекомендації недостатньо враховують геополітичні загрози та зміни на світовому фінансовому ринку. Розрахунок безпеки фінансового сектору вимагає великих обсягів даних, які можуть бути недоступними або не завжди точними. Методика здебільшого орієнтована на кількісні показники, що може упустити якісні аспекти, такі як рівень довіри фінансових установ, інноваційна спроможність чи ефективність державного управління. Іншим недоліком даної методики є недостатнє врахування міжнародних стандартів та підходів до оцінки безпеки фінансових установ, що ускладнює порівняння показників України з іншими країнами.

У зв'язку із вище відзначеними недоліками актуалізується необхідність удосконалення методичних рекомендацій до оцінки рівня безпеки фінансових установ шляхом урахуванням сучасних викликів, таких як військові ризики чи цифровізація; доповнення якісними показниками; забезпечення відповідності міжнародним стандартам.

Оцінювання ефективності державної політики розвитку фінансового сектору є багатогранним завданням, що потребує інтеграції кількісних та якісних методів. Це дає змогу визначити стійкість фінансового сектору до сучасних викликів та загроз.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз поточного стану та тенденції розвитку фінансового сектору України

Сучасна глобальна економіка характеризується бурхливим розвитком фінансового сектору, що проявляється у його масштабах та впливі на темпи економічного зростання. Розвиток фінансового сектору впливає на інвестиційні можливості країн та фінансове забезпечення різних сфер суспільного буття.

Однак повномасштабна війна внесла свої корективи у розвиток вітчизняної економіки, обумовивши глибоку кризу (реальний ВВП скоротився майже на 29%) міграцію (за різними оцінками понад 5 млн осіб за перші 4 місяці війни), руйнацію енергетичного сектору та інфраструктури, що не могло не відобразитися на діяльності фінансових установ. Однак завдяки злагодженим та системним заходам органів влади, міжнародній підтримці та реформам у фінансовому секторі вдалося досить швидко стабілізувати економіку та фінансову систему.

Одним із проявів розвитку фінансового сектору виступає розгалужена структура фінансових установ, що його представляє, тобто банків та інших небанківських фінансових посередників [9, с. 59]. Так як в Україні банківсько орієнтована модель фінансового сектору, банки виступають локомотивами його розвитку. Саме банки є найбільш розвинутими у загальній структурі фінансових посередників (табл. 2.1), які впроваджують сучасні технології взаємодії із кредиторами та позичальниками, фінансові інновації, що підвищують якість надання фінансових послуг та довіру до них. Водночас інституційна структура банківської системи потребує створення адаптивних установ, здатних реагувати на сучасні виклики та загрози [37, с. 114].

Таблиця 2.1 – Динаміка окремих показників розвитку фінансових установ в Україні протягом 2019-2023 років

Фінансові установи	Показники	Рік				
		2019	2020	2021	2022	2023
Банки	Кількість установ	75	73	71	67	63
	Темпи приросту, %	-	-2,7	-2,7	-5,6	-6,0
	з них: з іноземним капіталом	35	33	33	29	27
	Активи, млн грн	1493298	1822841	2053232	2351678	2944684
	Темпи приросту, %	-	22,1	12,6	14,5	25,2
Страхові компанії	Кількість установ	233	210	155	128	101
	Темпи приросту, %	-	-9,9	-26,2	-17,4	-21,1
	Активи, млн грн	63867	64920	64209	70298	74412
	Темпи приросту, %	-	1,6	-1,1	9,5	5,9
Кредитні спілки	Кількість установ	337	322	278	162	133
	Темпи приросту, %	-	-4,5	-13,7	-41,7	-17,9
	Активи, млн грн	2503	2317	2279	1449	1422
	Темпи приросту, %	-	-7,4	-1,6	-36,4	-1,9
Фінансові компанії	Кількість установ	986	1020	935	760	559
	Темпи приросту, %	-	3,4	-8,3	-18,7	-26,4
	Активи, млн грн	162197	182130	198689	243456	250442
	Темпи приросту, %	-	12,3	9,1	22,5	2,9
Ломбарди	Кількість установ	324	302	261	183	146
	Темпи приросту, %	-	-6,8	-13,6	-29,9	-20,2
	Активи, млн грн	4265	3867	3034	4101	3847
	Темпи приросту, %	-	-9,3	-21,5	35,2	-6,2

Джерело: складено за даними [38]

Як демонструють показники в табл. 2.1, протягом аналізованого періоду відбувається інтенсифікація розвитку фінансового сектору, скоротилася кількість як банків, так і небанківських установ. Кількість страхових компаній скоротилася в 2,3 рази, кредитних спілок – в 2,5 рази, фінансових компаній – в 1,8 рази, ломбардів – в 2,2 рази. Попри пандемію та повномасштабне вторгнення активи банків, страхових компаній (за виключенням 2021 року) та фінансових компаній зростали, натомість кредитних спілок та ломбардів (за виключенням 2022 року) скорочувалися. Зменшення активів кредитних спілок пов'язано із необхідністю формування витрат під резерви.

Банківський сегмент фінансового сектору виступає ключовим чинником розвитку національної економіки, так як зосереджує значні обсяги фінансових ресурсів, виконує кредитування різних проектів, цим самим стимулюючи виробництво та стабілізує економіку. Не зважаючи на негативні явища в економіці, у 2022-2023 роках, банківський сегмент був прибутковим. Завдяки реформі з 2015 року банківська система накопичила значний запас капіталу та ліквідності, що

обумовило її фінансову міцність та можливість протистояти сучасним викликам. Однак в умовах бойових дій та ракетних атак знищено значну частину інфраструктурних об'єктів фінансового сектору, у тому числі банківського сегмента.

У загальній структурі активів фінансового сектору банки займають 89,9%, страховики – 2,3%, кредитні спілки – 0,04%, фінансові компанії (лізингові, факторингові) – 7,6%, ломбарди – 0,12% (рис. 2.1). Зважаючи на це, кредитні спілки, ломбарди та страхові компанії майже не впливають на загальний стан розвитку фінансового сектору [39]. Слід відзначити, що не зважаючи на певне відставання у розвитку небанківських фінансових установ, вони мають значний потенціал акумулювання фінансових ресурсів, які можна використати на повоєнне відновлення України. Зростає конкурентоспроможність страхових та фінансових компаній.

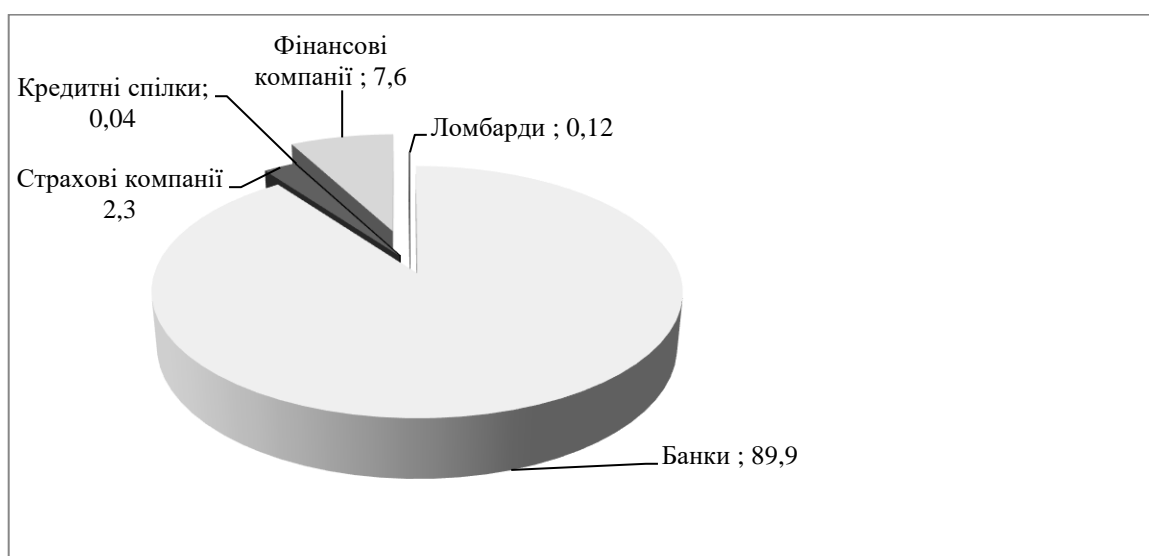

Рис. 2.1 – Структура активів фінансового сектору за фінансовими установами у 2023 році, %

Джерело: побудовано за даними [38]

У науковій літературі часто порівнюють темпи зростання фінансового сектору із реальним з огляду на оцінку фінансових дисбалансів [40, с. 58]. Протягом 2019-2023 років відношення активів банків до ВВП складало орієнтовно 37-45% (рис. 2.2). Темпи зростання активів банків свідчать про потенціал їхнього розвитку та обумовлюють передумови фінансової стабільності. Як відзначають Малий І. та

Королук Т. у своїй монографії, перевищення активів банків по відношенню до ВВП засвідчує про спекулятивний характер фінансових операцій, що стало однією із передумов фінансової кризи 2008-2009 років [41, с. 85-86]. З огляду на проаналізовані показники, можемо сказати, що банки розвиваються відносно стабільно, хоча динаміка зростання активів сповільнилась під час пандемії та на початку повномасштабного вторгнення, що пов'язано із зменшенням кредитної активності.

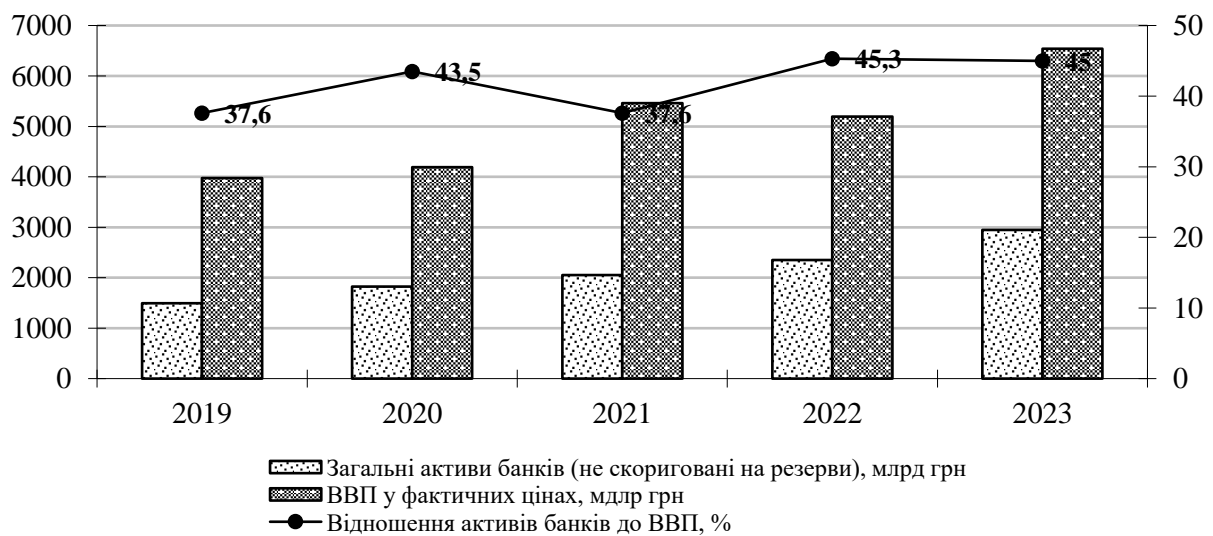

Рис. 2.2 – Динаміка активів банків та ВВП в Україні протягом 2005-2020 років
Джерело: розраховано за даними [42; 43]

Зменшення кредитного портфеля банків пов'язана із декількома чинниками: закриттям банків, зменшенням попиту на кредитні ресурси, що пов'язано із економічною рецесією. Таким чином, частка кредитів у загальній структурі активів скоротилася з 70% у 2014 році до 44% у 2020 році. Основним джерелом фінансування діяльності банків виступають депозити, що складають 70% у загальних пасивах [39].

Якщо проаналізувати структуру депозитів та кредитів, то побачимо, що депозити залучаються переважно на коротко- та середньостроковий період, в той час як кредити носять довгостроковий характер. Це створює ризики ліквідності та платоспроможності банківського сегменту фінансового сектору. Частка депозитів на вимогу та до 1 року в загальній структурі депозитів у 2018 році склала 83,4 %,

депозитів більше 1 року – 16,6 %, натомість частка кредитів терміном понад 1 рік у загальній структурі кредитів склала 55,3 %. При цьому депозити в іноземній валюті займали 43%, кредити – понад 45% [42].

Важливе місце в аналізі діяльності фінансових установ відіграє доходів та витрат [44]. Серед доходів банківського сегмента левову частку займають процентні доходи (59% у 2020 р.), комісійні (28 %). Найбільшу частку витрат займають адміністративні (33%) та процентні (близько 30%) [42]. Логічно, що процентні доходи є основою розвитку банків, проте високий їх рівень може говорити про високі ризики, які беруть на себе банки. У зв'язку із воєнними діями та необхідністю фінансування дефіциту бюджету, банки беруть активну участь у купівлі облігацій внутрішніх державних позик. Це є досить привабливим та надійним джерелом вкладання коштів, проте зміщуються акценти макроекономічної ролі банків – скорочується реальна інвестиційна активність, кредитування саме реального сектора економік (бізнесу).

Причинами недостатньої інвестиційної діяльності банків є занадто високі ризики вкладання коштів в умовах війни та економічної нестабільності. Окрім того, висока частка іноземного капіталу також обумовлює незацікавленість у розвитку національної економіки.

Однією із проблем розвитку банківського сегмента є висока частка державної власності у загальних активах (понад 50%), найбільші банки України є державними. Поряд з цим високий ризик складає частка іноземного капіталу в банківському сегменті (понад 25%). Водночас він є досить конкурентоспроможним з огляду на індекс концентрації банківських активів (11% у 2020 році) [39].

Ще однією проблемою розвитку банківського сегмента є наявність значної частки проблемних активів. У 2017 р. частка проблемних кредитів складала 54%, у 2020 р. – 41%, у 2023 р. – понад 39%. У 2020 році рівень доларизації за кредитами складав 37%, за депозитами – 38%, що є досить високими показниками. Доларизація виступає однією із довгострокових проблем політики Національного банку [39]. З іншого боку державні банки характеризуються фінансовою стабільністю та якістю управління [45, с. 37].

На сьогодні фінансові установи активно впроваджують цифрові технології у свою діяльність. Цифровізація фінансового сектору знаходиться на початковій стадії свого розвитку. Темпи впровадження цифрових інструментів залежать від економічних, політичних та інших чинників. Вона повинна розвиватися на принципах фінансової інклюзії, людиноцентричності та клієнтоорієнтованості [46, с. 377].

Протягом останнього десятиліття на ринку фінансових послуг були впроваджені такі інноваційні продукти: нові підходи до формування страхових резервів, можливість розрахунку вартості фінансових послуг онлайн, нові форми фінансової звітності, електронний документообіг та ін. [32, с. 130].

З огляду на проведений аналіз, зробимо короткі висновки. Банки займають лідируючу позицію на ринку фінансових послуг, що пов'язано із історичними та інституціональними особливостями його розвитку. За останні роки відбувається інтенсифікація розвитку фінансового сектору, що проявляється у скороченні кількості фінансових установ та зростанні їхніх загальних активів. Фінансовий сектор протягом останніх десятиліть пережив не одну фінансову кризу: 2008-2009 років, 2014-2016 років, 2019 та 2022 років. Очищення балансу банківського сектору заклало підвалини його стабільного розвитку на сьогодні та у майбутньому, що проявляється у зростанні капіталізації та прибутковості. Не зважаючи на банківсько орієнтовану модель фінансового сектору, сьогодні стрімко розвиваються небанківські фінансові установи, які мають значний потенціал акумуляції заощаджень населення та інвестиційної активності.

Основні проблеми розвитку фінансового сектору в Україні є багатофакторними та пов'язані як із внутрішніми, так і зовнішніми викликами. До них відносяться: висока частка проблемних кредитів, концентрації банківського капіталу (за 5 найбільшими банками концентрація понад 50%), високі валютні та кредитні ризики, обмежений доступ до фінансових ресурсів, зростання кіберзлочинності, дефіцит кваліфікованих кадрів (у сфері комунікацій, цифрових технологій), низький рівень довіри до фінансових установ, брак диференційованого підходу до регулювання небанківських фінансових установ, недостатній рівень

фінансової грамотності споживачів фінансових послуг, нерівномірність розвитку фінансової інфраструктури (особливо порівняно із віддаленими територіями), руйнування економічної та соціальної інфраструктури, зниження інвестиційної привабливості фінансових установ в умовах війни.

Сучасні тенденції розвитку фінансового сектору проявляються у наступному: зниження ліквідності банківської системи, зростання вимог до комерційних банків щодо формування обов'язкових резервів, зростання вартості фінансових ресурсів, інвестування в ОВДП в умовах бюджетного дефіциту [47, с. 55]. До інших тендецій відносять: цифровізація та розвиток фінансових технологій, впровадження штучного інтелекту, посилення державного регулювання фінансових інновацій, інклюзивність фінансових послуг, зростання кіберзагроз та посилення кіберзахисту, глобалізація та інтеграція фінансових ринків, посилення міжнародної співпраці.

Результати аналізу поточного стану розвитку фінансового сектору свідчать про його адаптивність до умов війни та глобальних викликів та необхідність подальшого реформування для підтримки економічного відновлення та інтеграції в ЄС.

2.2 Оцінка результативності державної політики розвитку фінансового сектору в Україні

Не зважаючи на третій рік повномасштабної війни, Національному банку вдається стримувати інфляцію та забезпечувати макрофінансову стабільність в країні. Для цього у 2022 році регулятор прийняв рішення про перехід на фіксований валютний курс та впровадження валютних обмежень, щоб зменшити девальвацію гривні; про підвищення облікової ставки до 25%, що жваво критикувалось у різних кулуарах, однак завдяки цьому вдалося стримати відплив депозитів з банківських рахунків [10, с. 8]. На початку 2024 року центральний банк поступово почав

переходити до політики інфляційного таргетування та зменшувати валютні обмеження.

Завдяки рішенням Фонду гарантування вкладів фізичних осіб про повне страхування вкладів в умовах воєнного стану вдалося зупинити відтік депозитів з банківської системи. Адже кількість вкладників банків, які є учасниками Фонду гарантування, складає 65,4 млн осіб. Лише протягом 2022 року Фондом відшкодовано 5,8 млрд грн, 4,4 млрд грн виплачено кредиторам банків, що знаходяться в стані ліквідації. Ощадбанк також став учасником Фонду, що обумовило збільшення обсягу гарантованих вкладів майже на 56% [10, с. 13].

Злагоджені та вчасні дії центрального банку, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та фінансових установ дали змогу в умовах воєнного стану забезпечити безперебійну роботу платіжної системи. У 2023 році відбувся перехід на нове покоління Системи електронних платежів центрального банку, що сприятиме подальшому якісному розвитку платіжної структури, а надалі і включенням України до Єдиної зони платежів в євро (SEPA) в умовах євроінтеграції [10, с. 15].

Варто погодитися із вченими, які відзначають, що фінансовий сектор є досить складним, технологічним та динамічним, що обумовлює потребу в оновленні правил його функціонування [7, с. 26]. Адміністративні методи все менш ефективно впливають на стимулювання розвитку фінансового сектору.

Оцінюючи основні результати реформування та розвитку фінансового сектору України з 2014 року, варто виокремити такі позитивні моменти: перехід на режим гнучкого обмінного курсу та впровадження інфляційного таргетування; оздоровлення банківського сегмента; посилення відповідальності фінансових установ за результати своєї діяльності; оптимізація системи регулювання та уніфікація ліцензування небанківських фінансових установ; підвищення прозорості діяльності небанківських установ шляхом посилення вимог до розкриття інформації; автоматизація системи виплат вкладникам неплатоспроможних банків [48, с. 2].

Аналіз виконання показників Комплексної програми розвитку фінансового

сектору до 2020 р. засвідчив результативність державної політики щодо досягнення цільових показників інфляції, концентрації в банківському секторі, частки прийнятих активів у загальних активах страховиків (табл. 2.2). Натомість спостерігається недостатня результативність політики щодо досягнення цільових показників рівня готівки, безготівкових розрахунків, вартості кредитних ресурсів, активів другого рівня пенсійної системи.

Таблиця 2.2 – Виконання окремих показників Комплексної програми розвитку фінансового сектору до 2020 року

Показники	01.01.2015	0.1.01.2020	2020
ІСЦ, у річному вимірі, %	24,9	4,1	5±1 п.п.
Рівень готівки (M0/ВВП),%	17,8	9,7	≤9,5
Індекс концентрації в банківському секторі (ННІ)	564,41	1007,63	≥800
Рівень безготівкових розрахунків, %	25,0	50,3	55
Кількість POS-терміналів на 1 млн осіб	4,7	8,3	11,0
Рівень доларизації кредитів та депозитів, %	46,1	38,4	≤40,0
Рівень номінальних ставок за новими кредитами у нац.вал., %	17,6	19,5	≤12,0
Співвідношення кредитів до депозитів, %	156,0	98,1	≤110
Рівень проникнення страхування (страхові платежі/ВВП), %	1,4	1,1	0,75
Частка прийнятих активів у загальних активах страховиків, %	47,0	73,2	≥60
Активи другого рівня пенсійної системи (активи/ФЗП учасників),%	0	0	≥2
Активи публічних ІСІ/ ВВП,%	0,1	0,1	≥10

Джерело: [48, с. 5-6]

Динаміка показників ефективності державного управління банківською діяльністю в Україні за 2019–2023 роки демонструє значну адаптацію банківської системи до викликів воєнного стану. Банківський сектор залишався стабільним завдяки реформам попередніх років, які посилили капіталізацію банків та покращили управління ризиками. Однак у 2022 році НБУ запровадив жорсткі монетарні заходи, щоб забезпечити макрофінансову стабільність. Основними викликами у 2022 році біли стрімко зростаюча інфляція та валютна нестабільність. У період воєнних дій спостерігається підвищення рівня цифровізації, зокрема збільшення частки безготівкових операцій. Проте рівень фінансової інклюзії дещо знизився через міграцію та скорочення доходів населення [49].

Для забезпечення фінансової стійкості потрібно забезпечити ефективність монетарної політики, підтримку платоспроможності банків і стимулювання економіки.

Основним інструментом грошово-кредитної політики НБУ є облікова процентна ставка. З огляду на її пом'якшення протягом останніх років після різкого підвищення у 2022 році до 25% (рис. 2.3) [50], можна зробити висновок, що центральний банк проводить пом'якшувальну політику в умовах відносної стабільності цін та валютного курсу.

Рис. 2.3 – Відсоткові ставки на грошовому ринку протягом 2019-2024 років, %

Джерело: побудовано за даними [42]

З рис. можемо спостерігати, що між обліковою ставкою та іншими ставками на кредитному ринку спостерігався досить тісний зв'язок до повномасштабної війни, що говорить про результативність грошово-кредитної політики центрального банку. Проте з 2022 р. розрив між ними зростає, хоча загальна тенденція динаміки зберігається. Це свідчить про недостатній зв'язок та відповідно результативність політики у зв'язку із переходом до фіксації обмінного курсу.

Для того, щоб забезпечити тісний зв'язок між процентними ставками та обліковою, потрібно поступово переходити до політики інфляційного таргетування, від якої відійшли у 2022 році; стимулювати міжбанківський ринок кредитування; формувати позитивні інфляційні очікування в громадян та підвищувати довіру до органів управління.

Окрім показників результативності щодо виконання поставлених цілей, варто проаналізувати тенденції цифровізації, що також демонструє ефективність державної політики розвитку фінансового сектору. Якість та захищеність безготівкового обігу детермінує конкурентоспроможність фінансового сектору та тренд його розвитку [51].

На сьогодні центральний банк активно впроваджує цифрові технології задля підвищення рівня безготівкових розрахунків. Це і Bank ID, платіжна система «ПРОСТІР», Cashless economy, Open data. У 2021 році регулятор представив систему єдиної ідентифікації суб'єктів фінансового ринку [52].

Центральний банк використовує сучасні канали комунікації із громадськістю: онлайн-звернення, що на офіційному веб-сайті, дзвінки до контакт-центру, чат-боти у популярних месенджерах. Це дозволяє оцінити якість послуг, коефіцієнт вирішення проблем, з приводу яких звернувся споживач фінансових послуг, коефіцієнт оброблених телефонних дзвінків [53].

Нацбанком створено відділ обслуговування фінансових установ, надавши уніфікований доступ до послуг центрального банку: укладання угод та договорів, надання консультацій, перевірки документів тощо [54]. А в 2021 р. для ринку капіталів запропоновано сервіс з контролю ризиків [55].

У 2015 році страхові компанії почали використовувати хмарний сервіс EWA, за допомогою якого можна отримати повну інформацію про страхові компанії та їхні послуги, відповідно порівняти переваги та обрати найкращий фінансовий продукт. Використання хмарних сервісів передбачає укладання угоди з ІТ-компаніями про надання послуг та сплату орендної плати. Страховики можуть надавати доступ до інтерфейсу співробітникам та клієнтам, які у форматі онлайн можуть вивчити особливості послуг, розрахувати їхню вартість та оформити

документи для отримання. Хмарний сервіс EWA працює цілодобово, генерує платіжні документи та може надавати різні форми звітності, зберігає дані у зашифрованому вигляді. Наприклад, у сфері обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів із використанням сервісу EWA покращились показники діяльності у 2019 році: зросла кількість укладених договорів, обсяг страхових премій порівняно із виплатами [32, с. 129].

Впровадження цифрових інструментів та технологій створює підґрунтя для широкого провадження електронного документообігу у сфері фінансових послуг, стандартизації процедур та правил, автоматизації діяльності банків та небанківських установ, підвищує якість надання фінансових послуг.

Проаналізуємо ефективність державної політики розвитку фінансового сектору крізь призму аналізу показників безпеки банків та діяльності небанківських фінансових установ, валютної та грошово-кредитної безпеки, які ми визначили у 1 розділі магістерської роботи.

Спершу перейдемо до показників безпеки банківського сегменту фінансового сектору (табл. 2.3). Значення показників демонструють високий рівень проблемної заборгованості перед банками, який є критичним для їхньої безпеки. Це може штовхати банківські установи до тінізації доходів та не сприяти розвитку фінансового сектору. Щодо показника співвідношення кредитів та депозитів в іноземній валюті, то його значення виходить за межі оптимального, проте не є критичним. Це свідчить про зростання валютних та ризиків ліквідності банківської діяльності. На зростання ризиків вказує також показник співвідношення довгострокових кредитів та депозитів, розрив між якими різко зріс у 2022 році.

Таблиця 2.3 – Показники банківської безпеки у 2019-2023 роках

Показники	Критичні значення показника	Оптимальне значення	2019	2020	2021	2022

Частка проблемних кредитів, %	≥ 7	2	46,4	41,0	30,0	33,6
Співвідношення кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	$\leq 50; \geq 180$	90-110	83,5	167,2	151,3	118,3
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	$\leq 10; \geq 60$	20-25%	37,0	37,4	36,4	35,1
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	≥ 3	1	1,8	2,2	2,8	16,7
Рентабельність активів, %	$\leq -1; \geq 3,5$	1-1,5	4,26	2,54	4,09	1,04
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	$\leq 0,5; \geq 3$	1	0,94	0,89	0,89	0,88
Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	≥ 60	30	61,5	61,0	55,4	59,9

Джерело: складено автором на підставі [56; 57].

Слід підкреслити, що у 2023 р. попри війну банківська система була досить прибутковою та вийшла на довоєнні параметри. Причиною зростання прибутковості стала активізація кредитування, зростання попиту на фінансові послуги та демонстрація фінансової стійкості в кризових умовах, що підвищувало довіру до банківського сегменту. З огляду на динаміку рентабельності активів, бачимо, що вона зросла у 2023 р. порівняно із 2022 р. на 2,8 п.п. У 2020 р. та 2022 р. даний показник був меншим за критичне значення, що свідчило про зростання фінансових ризиків в умовах пандемії та повномасштабного вторгнення.

Оцінка інтегрального індексу банківської безпеки на основі Методичних рекомендацій, затверджених у 2013 р., демонструє низькі його значення (рис. 2.4), що пов'язано із кризовими явищами в національній економіці, війною та її наслідками.

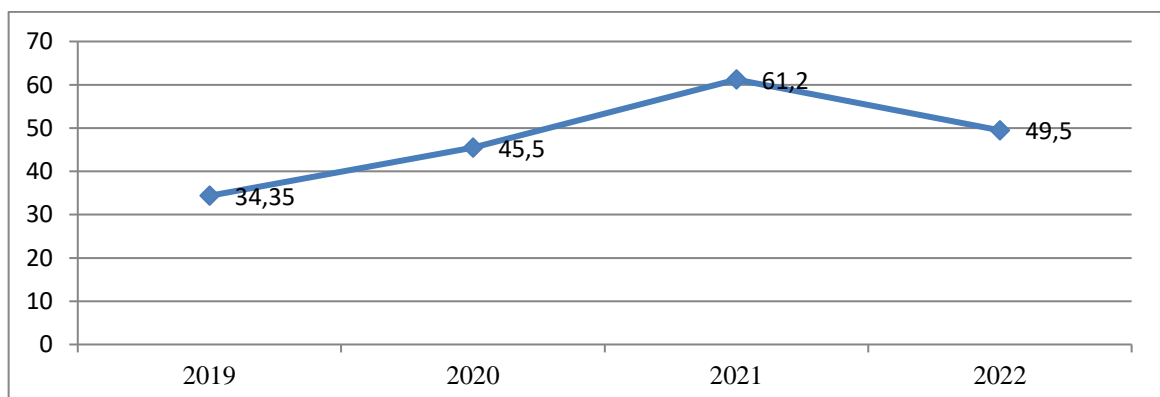

Рис. 2.4 – Інтегральний індекс банківської безпеки у 2019-2022 рр.

Джерело: [57, с. 96].

Аналізуючи показники безпеки небанківських фінансових установ, бачимо, що показник рівня проникнення страхування залишається надто низьким, динаміка якого протягом аналізованого періоду зменшується (табл. 2.4). Не зважаючи на стратегічні цілі держави щодо його підвищення, наразі страхування недостатньо розвинуте. У 2022 р. даний показник склав 0,8%, що є меншим за критичне його значення. Таким чином, страховий сегмент фінансового сектору не здатний стимулювати розвиток національної економіки, він є недостатньо конкурентоспроможним та популярним серед споживачів фінансових послуг [58, с. 273].

Таблиця 2.4 – Показники безпеки небанківських фінансових установ

Показники	Критичні значення показника	2019	2020	2021	2022
Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), %	≤ 1	1,3	1,1	0,9	0,8
Рівень волатильності індексу ПФТС, кількість критичних відхилень (-10 %)	≥ 4	1	1	1	1
Частка надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя), %	≥ 30	12,1	12,8	12,4	12,9

Джерело: складено автором на підставі [36; 58; 59]

Аналіз показників грошово-кредитної безпеки (табл. 2.5) демонструє досить високий показник готівки в загальній структурі грошової маси, що може свідчити про недовіру до безготівкових грошей, обмеженість технічних можливостей їх використання, а отже, про недостатній рівень довіри до регулюючих органів. Досить високе значення демонструє різниця між процентними ставками за кредитами та депозитами, що свідчить про спекулятивність діяльності фінансових установ. Рівень середньозваженої кредитної ставки відносно інфляції також демонструє про зростання загроз для грошово-кредитної безпеки. Все це є результатом рестрикційної політики центрального банку, що обумовило зростання вартості фінансових ресурсів та зниження кредитної активності у 2019 та 2022 рр. Високі процентні ставки виступають гальмуючим чинником інвестиційної

активності в країні.

Таблиця 2.5 – Показники валютної та грошово-кредитної безпеки

Показники	Критичні значення показника	2019	2020	2021	2022
Валютна безпека					
Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період	$\leq 90; \geq 130$	102	104,3	101,2	130,7
Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту	$\leq 1,5$	3,9	4,8	4,4	4,0
Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, %	≥ 50	36,9	36,7	35,4	41,1
Рівень доларизації грошової маси, %	≥ 30	29,8	27,5	23,0	28,0
Грошово-кредитна безпека					
Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), %	≥ 35	26,7	27,9	28,0	28,5
Різниця між процентними ставками за кредитами та депозитами, п.п.	$\leq -1; \geq 11$	5,5	7,5	7,9	9,0
Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами відносно індексу споживчих цін, п.п.	$\leq -7; \geq 15$	15,7	9,1	1,1	0,5
Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, %	$\leq 1; \geq 21$	17,9	18,0	21,9	25,1
Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів, %	≤ 25	19,6	20,2	17,9	14,3
Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд. доларів США	≥ 15	13,5	14	11	12

Джерело: складено за даними [42; 43; 36; 60; 59]

Іншими негативними аспектами розвитку грошово-кредитної політики є висока частка довгострокових кредитів в загальній структурі кредитного портфеля, низький рівень споживчого кредитування та вивезення коштів за межі країни.

Ще одним показником ефективності державної політики може бути частка інвестиційних кредитів (які надані не фінансовим корпораціям) в загальній структурі банківського кредитування. Вони є досить низькими, що із стратегічної точки зору розвитку національної економіки не відповідає основному

функціональному призначенні банківських установ [61, с. 221].

Рівень валютної безпеки також характеризується низьким рівнем, що обумовлює зростання валютних ризиків та загрози для стабільності розвитку фінансового сектору. Основні показники валютної безпеки знаходяться переважно на небезпечному або гранично допустимому рівні. Девальвація національної валюти зменшує довіру до неї та до органів управління, наслідком чого є ще більше вкладання коштів в купівлю іноземної валютної як основного джерела збереження заощаджень домогосподарств. У результаті такої поведінки центральний банк змушений за допомогою валютних інтервенцій збалансовувати ринок, що негативно відображається на міжнародних золотовалютних резервах.

Про валютні ризики в національній економіці свідчать високі показники доларизації грошової маси, частка кредитів та депозитів в іноземній валюті. Нераціональна структура міжнародних резервів (лише 4 % резервів представлені у золоті, в той час як в США, наприклад, 80%) обумовлює залежність країни від інших країн [60, с. 47].

Можемо підсумувати, що грошово-кредитна та валютна політика є недостатньо ефективною, так як не створює умови для макроекономічної рівноваги, інвестиційної активності та фінансової стабільності в цілому. Центральний банк періодично девальвує гривню, що підриває суспільну довіру та доларизацію національної економіки.

2.3 Світовий досвід державного управління розвитком фінансового сектору

У розвинутих країнах основна мета державної політики у сфері діяльності банків та небанків полягає у створенні умов розвитку фінансових послуг на принципах відкритості та прозорості, безпеки та ефективності, врахуванні потреб та інтересів різних суб'єктів фінансових відносин.

Державна політика розвитку фінансового сектору включає низку заходів, методів та інструментів, які використовують розвинуті країни для зміцнення фінансової стабільності та забезпечення економічного зростання, підвищення доступності фінансових послуг та розвитку якісних характеристик.

У багатьох країнах світу державна політика розвитку фінансового сектору охоплює прийняття рішень в управлінській, організаційній, технологічній та інформаційній сферах. Основні засади міждержавного управління діяльністю фінансових установ було створено у 1995 році Генеральною угодою з торгівлі послугами (GATS). Цією угодою окреслено основний перелік фінансових послуг, надання яких регулюється Світовою організацією торгівлі. До них відносяться банківські, страхові, з цінними паперами, лізингові, консультаційні та ін. [32, с. 127]. Згідно Директиви Європейського Парламенту 2014/65/ЄС про ринки фінансових інструментів фінансові послуги можуть бути інвестиційні та допоміжні [62].

У 2018 році США у співпраці із фінансовими регуляторами інших країн світу (Великобританія, Канада, ОАЕ, Австралія та ін.) створили Глобальну фінансову інноваційну мережу (GFIN), на яку покладено завдання розробки загальних рекомендацій щодо розвитку ринку фінансових послуг, зокрема щодо:

- 1) забезпечення тісної співпраці регулюючих органів із фінансовими установами;
- 2) забезпечення обміну досвідом з приводу вирішення проблем, пошуку спільних рішень;
- 3) поглиблення транскордонної співпраці між фінансовими установами [32, с. 128].

Дана співпраця між регуляторами передбачає залучення різних зацікавлених сторін до прийняття управлінських рішень (споживачів фінансових послуг, академічної спільноти, технологічних компаній), спрямованих на впровадження фінансових інновацій із використанням штучного інтелекту, залучення інвестицій, захист даних, боротьбу з відмиванням грошей [32, с. 128].

У багатьох європейських країнах громадські організації залучаються до державних управлінських процесів. Так, у Франції вони охоплюють банки, страховиків, представників наукової спільноти та органів влади, fintech компанії і їхня діяльність спрямована на стимулювання розвитку інновацій у фінансовому секторі (наприклад, громадська організація «Finance Innovation»). Громадські організації тісно співпрацюють із регуляторами на ринку банківських та страхових послуг задля розвитку фінансового сектору, задоволення потреб споживачів у якісних фінансових послугах, створення умов економічного зростання та забезпечення зайнятості. У Великобританії теж функціонують некомерційні організації («Innovate Finance»), що підтримуються урядом та, які допомагають компаніям, що створюють інноваційні фінансові продукти. Схожі громадські організації функціонують у Канаді, Швеції, Фінляндії, Норвегії [32, с. 128-129].

Як було відзначено у попередніх підрозділах кваліфікаційної роботи, однією із проблем монетарної політики є підвищення частки безготівкових розрахунків в економіці. Розглянемо досвід інших країн в напрямку вирішення цього питання. У розвинутих країнах розвиток безготівкових розрахунків передбачав розробку системної та ціленаправленої державної політики. У Польщі вона полягала у розробці національної програми із розвитку безготівкових розрахунків, удосконаленні платіжної інфраструктури, стимулюванні конкуренції на ринку платіжних послуг, заохоченні безготівкових розрахунків. У Швеції центральний банк не надає послуг із транспортування готівки; створюються умови для обігу безготівкових коштів; обмежується використання готівки у громадському транспорті; проводяться інформаційні кампанії щодо популяризації безготівкових розрахунків. У Данії підприємствам роздрібною торгівлі забороняється приймати готівку; стимулюється розвиток мобільних платежів; розробляються рішення щодо підвищення захисту даних та створення безпечних умов безготівкових операцій [63].

Довіра до установ фінансового сектору є потужним чинником його розвитку. Однак в умовах криз відбувається втрата даного капіталу, що негативно відображається на обсягах наданих послуг, інвестиційній активності та

стабільності економіки в цілому. З огляду на воєнний стан та коливання суспільної довіри до фінансових установ, важливо вивчити досвід інших країн щодо її підтримки.

Для забезпечення суспільної довіри до фінансового сектору держава використовує такі засоби підтримки як гарантування вкладів у фінансових установах (повне відшкодування вкладів гарантують США, Німеччина, Греція, Австрія), зниження кредитних ставок (США, Німеччина, Великобританія), контроль якості фінансових послуг (США, Німеччина, Канада, Швеція, Франція), купівля проблемних активів, зміни структури фінансових установ, підтримка їхньої ліквідності та платоспроможності [64, с. 25].

У період світової фінансово-економічної кризи 2008 р. уряд Японії для відновлення довіри громадян до фінансового сектору знизив податки на транспорт, запровадив дотації для придбання електротехніки; у США було знижено ставку рефінансування до з 5,25% 0-0,25%, відбувався викуп іпотечних цінних паперів, а також надання гарантій повного відшкодування вкладів до 250 тис дол. Серед європейських країн варто відзначити антикризовий план Німеччини на той час, в якому відновлення довіри до фінансових установ було пріоритетним завданням. Для цього було впроваджено гарантії виплат ощадних вкладів в банківських установах. Франція також гарантувала повернення грошей вкладникам [64, с. 26-27].

Зважаючи на стрімкий розвиток фінансових інновацій, у розвинутих країнах задумуються над механізмами щодо їх захисту. Наприклад, у Німеччині 2% банків та страхових компаній захищають інновації за допомогою патентів [65, с. 220].

Серед регуляторних моделей в світі варто виокремити англосаксонську, європейську та азіатську. Англосаксонська модель (США, Велика Британія) характеризується такими особливостями регулювання банківської діяльності: центральна роль регуляторів (Федеральна резервна система в США, Financial Conduct Authority (FCA) у Великій Британії), які здійснюють нагляд за банками; жорсткі вимоги до капіталу банків, що містяться у Базелі III; поділ банків на універсальні та спеціалізовані.

Європейська модель передбачає єдиний механізм нагляду в Євросоні через Європейський центральний банк (ЄЦБ); посилення вимог до корпоративного управління та захисту споживачів.

Азіатська модель (Японія, Китай, Індія) характеризується активною участю держави у контролі за банками. У Китаї банки тісно пов'язані з державними програмами розвитку, а People's Bank of China відіграє регулюючу роль. В Індії центробанк (Reserve Bank of India) активно регулює кредитування для пріоритетних секторів економіки.

Основні принципи регулювання банківської діяльності в світі базуються на Базельських стандартах (рекомендаціях Базельського комітету (Базель I, II, III), які визначають вимоги до достатності капіталу, управління ризиками та ліквідності; захисті споживачів фінансових послуг (у багатьох країнах для цього створюються спеціальні агентства); макропруденційного нагляду (запобігання системним ризикам через контроль за діяльністю найбільших банків; інноваційних підходах до регулювання (розвиток фінансових технологій, екологічне фінансування (в Європі банки зобов'язані враховувати екологічні ризики та сприяти переходу до зеленої економіки).

Розглянемо особливості державного регулювання діяльності небанківських фінансових установ в світі. У світі існує два типи регулюючих органів – центральний банк (Іспанія, Греція, Португалія) або спеціально створений (Канада, США). На відміну від України, регулювання діяльності небанків здійснюється різними органами влади. Послуги цих установ є досить затребуваними, а тому стрімко розвиваються. Лідерами розвитку кредитної кооперації серед країн світу є Франція, Ірландія, що пов'язано із багатовіковою традицією. Державна політика спрямована на підтримку конкуренції, захист прав споживачів фінансових послуг та забезпечення платоспроможності фінансових установ [66, с. 285].

Таким чином, світовий досвід формування та реалізації державної політики розвитку фінансового сектору спрямований на здійснення регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ з метою забезпечення стабільного та інноваційного розвитку. Для цього створюються незалежні регулятори, які

співпрацюють із саморегульованими організаціями та іншими зацікавленими сторонами, постійно удосконалюються Базельські стандарти та правові засади захисту прав споживачів фінансових послуг, відбувається стимулювання інновацій, реалізуються різні програми підвищення фінансової грамотності. Ефективність регулювання залежить від балансу між контролем за ризиками та забезпеченням гнучкості для інновацій. Україна може перейняти найкращі практики, такі як діджиталізація нагляду, зміцнення незалежності регулятора та захист споживачів, з урахуванням специфіки власної економіки.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

3.1 PESTLE та SWOT-аналіз розвитку фінансового сектору України

Сучасні тенденції розвитку фінансового сектору характеризуються стрімкими кількісними та якісними змінами, появою нових викликів та загроз, спричинених війною, економічною кризою, євроінтеграційними процесами та цифровою трансформацією. Все це вимагає прискіпливої уваги органів влади задля попередження фінансових криз, забезпечення стійкості фінансового сектору та економічного зростання.

PESTLE-аналіз та SWOT-аналіз є одними із найбільш популярних інструментів стратегічного аналізу, які використовуються в державній політиці. PESTLE-аналіз передбачає аналіз політичних (P – political), економічних (E – economic), соціальних (S – social), технологічних (T – technological), екологічних (E – Environmental) та правових (L – Legal) факторів [67], що найбільше впливають на фінансовий сектор. На основі такого аналізу можна передбачати сприятливу або несприятливу динаміку їхнього впливу [68, с. 262]. Даний інструмент допомагає адаптуватися до швидкоплинних змін макросередовища. Його недоліками є затратність часу та не врахування факторів внутрішнього середовища.

PESTLE-аналіз використовується для оцінки зовнішніх чинників, що впливають на розвиток фінансового сектору України. PESTLE-аналіз розглядає шість груп чинників, представлених в табл. 3.1.

До політичних чинників варто віднести війну, що впливає на ризики діяльності фінансових установи і стабільність фінансового сектору; постійні зміни в регуляторній політиці фінансового ринку; державна політика підтримки фінансових установ.

Таблиця 3.1 – PESTLE-аналіз розвитку фінансового сектору України

Група чинників	Чинники
Політичні (P – political)	Війна; державна політика підтримки; зміни в регуляторній політиці фінансового ринку
Економічні (E – economic)	Інфляція та валютні коливання; економічна стабільність; рівень безробіття; інвестиційна привабливість
Соціальні (S – social)	Міграція населення; зміна фінансової поведінки; фінансова грамотність
Технологічні (T – technological)	Цифровізація; кібербезпека; інновації
Екологічні (E – Environmental)	Зелене фінансування; ESG-стандарти; кліматичні ризики
Правові (L – Legal)	Гармонізація нормативно-правового поля із законодавством ЄС; вимоги до фінансової прозорості; податкові реформи

Джерело: побудовано автором

Економічні чинники розвитку фінансового сектору охоплюють економічну стабільність; рівень безробіття (вплив війни та економічної нестабільності на доходи громадян, а отже, на попит на фінансові послуги); інфляційні та валютні коливання (безпосередньо впливають на платоспроможність споживачів фінансових послуг); інвестиційна привабливість (зниження в умовах воєнного стану, однак наявний потенціал зростання з огляду на перспективу повоєнного відновлення).

До соціальних чинників належать: міграція населення (великий потік внутрішньо переміщених осіб і міграція за кордон знижують обсяг фінансової активності в певних регіонах та попит на фінансові послуги); зміна фінансової поведінки (більший акцент на зберіганні коштів у валюті, онлайн-банкінгу та віддалених фінансових послугах); фінансова грамотність (низький рівень знань населення про фінансові продукти обмежує їх використання та захист від можливих фінансових шахрайств).

До основних технологічних чинників ми віднесли: цифровізацію (прискорення впровадження цифрових технологій у фінансовому секторі, розвиток онлайн-банкінгу, мобільних додатків та фінтех-стартапів); кібербезпеку (потребу у захисті від кібератак, які стають актуальнішими в умовах війни); інновації (активізація розвитку фінансових технологій для інтеграції у світові ринки).

Найбільш впливові екологічні чинники включають зелене фінансування (розробка програм для підтримки екологічних проєктів, особливо в рамках

післявоєнного відновлення); ESG-стандарти (розвиток фінансових послуг, що враховують екологічні, соціальні та управлінські фактори); кліматичні ризики (вплив екологічних загроз (посухи, повені) на економічну активність та, як наслідок, на динаміку кон'юнктури фінансового ринку).

Серед правових чинників розвитку фінансового сектору слід виокремити необхідність гармонізації законодавства до вимог ЄС в умовах євроінтеграційного напрямку розвитку України; регуляторні зміни, пов'язані із посиленням вимог до прозорості діяльності фінансових установ, боротьби із відмиванням коштів; адаптація податкової політики до потреб воєнного часу та відновлення економіки в умовах дефіциту державного бюджету (наприклад, підвищення податку на прибуток банків до 50%, небанківських фінансових установ – до 25% у 2025 році [69]).

PESTLE-аналіз допомагає зрозуміти зовнішні виклики та можливості для фінансового сектору України. Основними викликами є військовий конфлікт, економічна нестабільність і низька фінансова грамотність населення. Водночас перспективи полягають у цифровізації, залученні міжнародного капіталу та європейській інтеграції.

Після проведення PESTLE-аналізу, варто здійснити SWOT-аналіз розвитку фінансового сектору України на підставі результатів дослідження показників та тенденцій його розвитку протягом останніх років, наведених у другому розділі магістерської роботи.

SWOT-аналіз – це метод стратегічного планування, що допомагає ідентифікувати сильні та слабкі сторони організації, а також можливості й загрози, які впливають на її діяльність [67]. Аббревіатура SWOT розшифровується як: S (Strengths) – сильні сторони: внутрішні характеристики, які надають конкурентні переваги; W (Weaknesses) – слабкі сторони: внутрішні обмеження чи недоліки, що заважають ефективній діяльності; O (Opportunities) – можливості: зовнішні фактори, які організація може використати для досягнення своїх цілей; T (Threats) – загрози: зовнішні фактори, що можуть негативно вплинути на діяльність чи

розвиток. Дана методика дозволяє порівняти внутрішні чинники із зовнішніми, на основі чого створюються стратегічні рішення.

SWOT-аналіз широко використовується не лише у бізнесі, а й у публічному управлінні для дослідження ринків, секторів, управлінських систем тощо з метою прийняття обґрунтованих рішень. Цей інструмент дає змогу швидко адаптуватися до зміни умов, які досить характерні для фінансового сектору в умовах стрімкого розвитку цифрових інструментів і фінансових інновацій. Також може використовуватися для оптимізації діяльності, підвищення ефективності управління.

SWOT-аналіз включає такі етапи: збір даних про внутрішні та зовнішні чинники діяльності; ідентифікацію ключових аспектів; аналіз взаємозв'язків між категоріями чинниками; визначення стратегій розвитку [67].

Дослідження внутрішніх та зовнішніх чинників розвитку фінансового сектору (рис. 3.1) дає змогу зробити наступні висновки. Основними перевагами функціонування фінансового сектору є: високий рівень адаптивності в кризових умовах завдяки покращенню управління ризиками та впровадженню цифрових технологій; підтримка з боку держави та міжнародних партнерів; 100% гарантування вкладів фізичних осіб на період воєнного стану; широкий асортимент фінансових послуг завдяки розвитку небанківських фінансових установ; розвинута фінансова інфраструктура; наявність саморегулювних організацій («Асоціація українських банків», «Незалежна асоціація банків України», «Національна асоціація страховиків України», Всеукраїнська асоціація кредитних спілок, Всеукраїнська асоціація недержавних пенсійних фондів та ін.); цифровізація фінансових послуг.

До слабких сторін належать скорочення попиту на фінансові послуги у зв'язку із економічним спадом та зростанням безробіття; зростання ризиків ліквідності та платоспроможності, що обумовлено зростанням частки проблемних кредитів; недостатній рівень інклюзії та обмеженість доступу до фінансових послуг на прифронтовій території у зв'язку із руйнуванням чи знищенням фінансової інфраструктури; наявність диспропорцій в активно-пасивних операціях; висока

вартість кредитних ресурсів; високий рівень доларизації; низький рівень інвестиційної активності; повільний рівень впровадження європейських стандартів; зростання кіберзагроз та фінансових шахрайств.

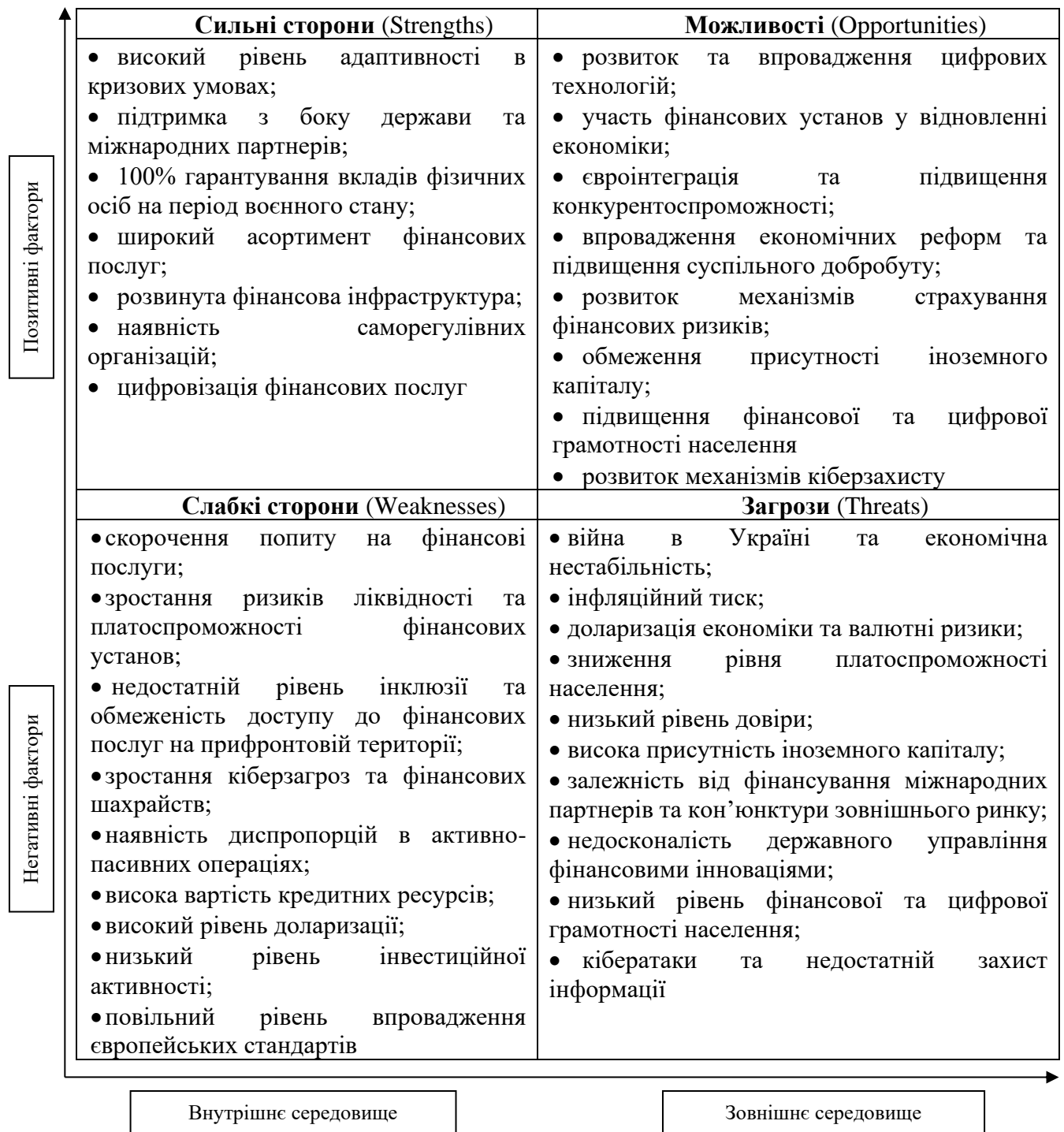

Рис. 3.1 – SWOT-аналіз розвитку фінансового сектору України

Джерело: побудовано автором

В умовах війни та економічної нестабільності зростають ризики ліквідності та неплатоспроможності фінансових установ. На фоні загального економічного

спаду, скорочення доходів підприємств та домогосподарств, відбувається зменшення попиту на фінансові послуги. Знищення енергетичної та соціальної інфраструктури в результаті бойових дій та ракетних ударів підвищує кредитні ризики банків. За результатами діяльності у 2022 році банки кредитували підприємство лише в рамках програми «Доступні кредити 5-7-9%» [10, с. 14].

До загроз розвитку фінансового сектору відносяться: продовження війни та економічна нестабільність, що збільшує витрати фінансових установ на управління ризиками та відновлення стабільності; інфляційний тиск; доларизація економіки та валютні ризики; зниження рівня платоспроможності населення; низький рівень довіри; висока присутність іноземного капіталу; залежність від фінансування міжнародних партнерів та кон'юнктури зовнішнього ринку; недосконалість державного управління фінансовими інноваціями; низький рівень фінансової та цифрової грамотності населення; кібератаки та недостатній захист інформації, що негативно впливає на довіру до цифрових фінансових послуг;

Однією із загроз розвитку фінансового сектору, зокрема банківського сегмента, виступає превалююча частка державних банків на ринку банківських послуг [70]. В умовах війни державні банки сприяють кредитуванню та інвестуванню економіки, у певній мірі, довірі громадян. Водночас така ситуація обмежує конкуренцію та обумовлює монополізацію ринку. В майбутньому за стабільних умов постане необхідність приватизації державних банків.

В умовах стрімкого розвитку фінансових інновацій та цифрових технологій, воєнних дій фінансовий сектор стикається із новими загрозами, пов'язаними із обмеженістю охоплення державного регулювання фінансових інновацій, кібератаками, блекаутами та віяловими відключеннями електроенергії. В умовах жорсткої конкуренції фінансові установи пропонують нові цифрові фінансові рішення та продукти, впроваджують стартапи та нові фінансові технології, з'являються небанки (цифрові банки), відбувається розширення використання цифрових валют, зростає вимогливість споживачів послуг. Все це вимагає нових підходів до державної політики розвитку фінансового сектору.

Варто відзначити можливості розвитку фінансового сектору: розвиток

цифрових рішень (онлайн-банкінгу, мобільних фінансових додатків, електронних розрахунків); участь фінансових установ у післявоєнному відновленні економіки (фінансування відбудови зруйнованого житлового фонду та інфраструктури); євроінтеграція та підвищення конкурентоспроможності (шляхом адаптації законодавства до європейських вимог, переходу до стандартів Базеля 3 та 4, зростання якості надання фінансових послуг); підвищення фінансової та цифрової грамотності населення; розвиток механізмів хеджування фінансових ризиків.

Слід відзначити, що цифрові інструменти підвищують ефективність діяльності фінансових установ шляхом автоматизації фінансових операцій та переведення послуг в онлайн; сприяють наближенню фінансових установ та регуляторів до споживачів фінансових послуг, прозорості та відкритості їхньої діяльності, що відображається на суспільній довірі; зменшують рівень бюрократії та корупції; підвищують підзвітність та відповідальність; покращують комунікації фінансових установ із громадськістю та залучають останніх до управлінської діяльності. Це не весь перелік переваг цифровізації фінансового сектору, однак вагомий для того, щоб взяти за ціль подолати наявні перешкоди на її шляху: невідповідність нормативно-правової бази регулювання надання фінансових е-послуг європейським стандартам; недостатній захист прав клієнтів фінансових послуг; низький рівень фінансової та цифрової грамотності.

SWOT-аналіз демонструє, як можна скористатися сильними сторонами, щоб зменшити загрози та максимізувати можливості, та як скористатися можливостями, щоб мінімізувати слабкі сторони. До основних проблем в системі управління розвитком фінансового сектору, що гальмують інноваційні процеси, належать: недосконалість правової бази, регулюючих заходів та недостатній рівень нагляду за фінансовими інноваціями, низький рівень капіталізації фінансових установ, недостатня інклюзивність послуг.

Для удосконалення державної політики розвитку фінансового сектору необхідно забезпечити подальше впровадження цифрових технологій та надійний захист цифрових фінансових послуг; імплементувати європейські стандарти; стимулювати підвищення кваліфікації працівників фінансових установ шляхом

організації різних тренінгів та воркшопів; розробити та реалізувати навчальні програми щодо підвищення рівня фінансової та цифрової грамотності; стимулювати фінансові установи брати активну участь у відновленні економіки.

3.2 Виклики та пріоритети державної політики розвитку фінансового сектору

Стратегія розвитку фінансового сектору повинна базуватися на вирішенні основних проблем функціонування фінансових установ, які ми визначили у попередніх підрозділах роботи, та підвищенні стійкості до загроз і викликів, пов'язаних із війною, розвитком інформаційних технологій та поширенням фінансових інновацій.

До основних викликів розвитку фінансового сектору, з якими стикається держава в умовах війни, слід віднести:

- війна, що спричиняє значні втрати для фінансового сектору, включаючи руйнування інфраструктури, зниження рівня платоспроможності громадян і бізнесу;
- економічна криза, зростання безробіття, скорочення доходів населення та, як наслідок, попиту на послуги фінансових установ, що впливає на стабільність розвитку фінансового сектору;
- тиск на обмінний курс, інфляційні процеси та підвищення процентних ставок, що обумовлює зменшення платоспроможності громадян та ризики фінансових установ;
- зростання ризиків ліквідності та неплатоспроможності в умовах збільшення частки проблемних кредитів та можливого відтоку депозитів;
- впровадження сучасних технологій, таких як штучний інтелект, цифровий банкінг, блокчейн вимагають значних інвестицій, які в умовах війни не під силу невеликим установам;

- стрімкий розвиток FinTech обумовлює відставання законодавчої бази від технологічних змін, що ускладнює державне регулювання та нагляд за діяльністю фінансових установ;
- зростання ризиків кібератак та кібершахрайств, що ставить під удар безпеку клієнтів (забезпечення конфіденційності та захисту персональної інформації клієнтів), репутацію фінансових установ та безпосередньо регуляторів;
- низький рівень фінансової грамотності, що посилює зловживання з боку фінансових установ;
- недостатній рівень прозорості діяльності фінансових установ та фінансової інклюзії (велика частина населення залишається поза межами фінансового сектору);
- зростання фінансової злочинності та відмивання грошей через фінансові установи, що вимагає удосконалення системи моніторингу;
- високий рівень залежності від міжнародної фінансової допомоги в умовах недостатності внутрішніх фінансових ресурсів;
- часті зміни в законодавстві і нормативно-правових актах, зокрема в частині податкового і валютного контролю, створюють невизначеність для фінансових установ, що ускладнює їх довгострокове планування та інвестування;
- необхідність швидкого впровадження європейських стандартів у діяльність установ фінансового сектору.

Таким чином, виклики, що постають перед фінансовими установами та державою у сфері управління їхньою діяльністю, можуть бути економічні, фінансові, соціальні, регуляторні, технологічні.

Для подолання викликів, що постали на шляху розвитку фінансового сектору, потрібно зробити регуляторну базу більш передбачуваною та стабільною, тобто забезпечити чіткі та передбачувані законодавчі рамки, гармонізовані з європейськими стандартами; інвестувати в фінансову грамотність населення; підвищити рівень довіри до фінансових установ шляхом забезпечення прозорості, посилення комунікацій із споживачами фінансових послуг і посилення контролю за їхньою діяльністю; активно розвивати цифрові технології та забезпечувати їх

безпеку. Все це підвищить стійкість фінансового сектору до сучасних викликів та загроз і створить підґрунтя для зростання його конкурентоспроможності на світовому ринку.

З огляду на вище відзначені виклики, повинні формуватися пріоритети державної політики розвитку фінансового сектору в Україні. До першочергових в умовах війни відносяться:

1. стабільність фінансового сектору, що вимагає посилення нагляду за фінансовими установами, вдосконалення системи управління ризиками;

2. інтеграція в європейський фінансовий простір – передбачає приведення національних стандартів до європейських вимог та забезпечення співпраці з міжнародними фінансовими організаціями;

3. цифровізація та розвиток фінансових технологій (FinTech) – передбачає розвиток цифрових фінансових послуг, таких як електронні платіжні системи, мобільні додатки для банківських послуг, криптовалюти, а також забезпечення кібербезпеки для захисту даних клієнтів і фінансових операцій;

4. підвищення фінансової доступності – розширення доступу до фінансових послуг для всіх верств населення, включаючи розвиток мікрофінансування, підтримку малого та середнього бізнесу, забезпечення фінансової освіти для громадян;

5. боротьба з відмиванням грошей і фінансовими злочинами включає посилення вимог до фінансових установ, поліпшення контролю за фінансовими операціями, а також впровадження нових методів аналізу і моніторингу;

6. реформи та модернізація державних інститутів – передбачає оновлення нормативно-правової бази, модернізацію державних інститутів (у першу чергу, НБУ) для забезпечення прозорості та ефективності їх роботи;

7. розвиток фондового ринку з метою залучення інвестицій в українську економіку, що передбачає створення сприятливих умов для розміщення корпоративних та державних облігацій, а також заохочення іноземних інвесторів.

Виокремлені пріоритети державної політики спрямовані на підвищення ефективності і прозорості фінансового сектору, підтримку сталого економічного розвитку, забезпечення стабільності та довіри до фінансових установ в Україні.

Розглянемо визначені пріоритети більш детально. Державна політика повинна бути спрямована на побудову стабільного, конкурентоспроможного, ефективного та інтегрованого у міжнародну спільноту фінансового сектору, який здатний протистояти сучасним загрозам і викликам, та сприяти економічному відновленню нашої країни (рис. 3.2). Досягнення зазначеної візії планується шляхом забезпечення ефективного розподілу фінансових ресурсів на принципах стабільності та інклюзії, впровадження нових технологій та фінансових рішень, забезпечення кібербезпеки та підвищення суспільного добробуту [10, с. 21].

Рис. 3.2 – Стратегічне бачення розвитку фінансового сектору України

Джерело: побудовано на основі [10, с. 21-22].

Забезпечення макроекономічної та фінансової стабільності створить підґрунтя для зростання доходів громадян, попиту на фінансові послуги, підвищення конкурентоспроможності банків та небанківських фінансових установ,

задоволення суспільних потреб у якісних фінансових послугах. В основі реалізації Стратегії розвитку фінансового сектору закладені такі принципи:

- стійкості до екзогенних та ендогенних загроз;
- координованості рішень та дій органів влади;
- системності управлінських рішень, спрямованих на забезпечення, як фінансової, так і економічної стабільності;
- гнучкості та адаптивності в умовах швидко змінних умов;
- ефективності в умовах обмежених фінансових ресурсів;
- прозорості та підзвітності;
- верховенства права, протидії корупції та фінансовим злочинам [10, с. 24].

Для досягнення фінансової стабільності потрібно здійснювати постійний моніторинг системних ризиків на засадах макропруденційного нагляду, завершити реформування вимог до капіталу банків, розробити план заходів щодо зменшення частки проблемних кредитів, зменшити частку державних банків у банківському сегменті та забезпечити справедливі умови конкуренції, посилити нагляд за діяльністю страховиків та кредитних спілок, пришвидшити перехід на стандарти ЄС у сфері регулювання та нагляду.

На шляху забезпечення фінансової стабільності та розвитку сучасних фінансових послуг Стратегією НБУ передбачено запровадження вимог до цифровізації та автоматизації процесів (у т.ч. у сфері AML та санаційного законодавства), звітності та електронного документообігу; нульової толерантності до російського та білоруського програмного забезпечення; технологічного Базеля; розвиток Центру кіберзахисту НБУ; законодавчих та регуляторних вимог та контролю за кіберзахистом фінансового сектору в цілому; урегулювання використання хмарних сервісів банками; проведення пілотного проекту з випуску та тестування цифрових грошей (е-гривні) та прийняття рішення про доцільність їх широкомасштабного випуску; посилення надійності та безпеки Системи BankID НБУ шляхом приведення її у відповідність до вимог електронної ідентифікації з середнім рівнем довіри; розвиток дистанційної ідентифікації для отримання фінансових послуг тощо [71, с. 20, 27-28].

В умовах війни та економічної нестабільності зростає необхідність посилення інформаційно-комунікативної діяльності центрального банку, тобто зростає роль антикризової комунікативної політики. Для ефективної її реалізації потрібно використовувати як традиційні, так і цифрові канали комунікацій, враховуючи специфіку цільової аудиторії. У 2011 р. НБУ створив власний телеканал, який працював до 2015 року і мав доступ до ексклюзивних джерел фінансової інформації та аналогів якого не було в жодного європейського центробанку [72, с. 140]. Комунікаційна політика центробанку зменшує соціальну напругу та формує позитивні очікування, які вкрай потрібні для підтримки стабільності цін та валютного курсу.

Однією із стратегічних цілей державної політики розвитку фінансового сектору виступає впровадження гарантування вкладів членів кредитних спілок, внесків у сфері страхування життя, а також недержавного пенсійного забезпечення. Надзвичайно актуальною проблемою, що потребує державної уваги, є впровадження страхування воєнних ризиків.

В умовах війни та нестабільності розвитку важливо забезпечити стійкість Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та дотримання європейських стандартів у відшкодуванні гарантованого розміру вкладів.

Варто відмітити, що однією із актуальних проблем, що потребує державного вирішення, виступає низький рівень довіри до фінансових установ та регуляторів. Особливо це стосується недержавних пенсійних та інвестиційних фондів. Задля підвищення довіри до фінансового сектору потрібно забезпечити постійний діалог громадськості із органами влади та фінансовими установами з питань якості надання фінансових послуг та захисту їхніх прав; популяризувати фінансові послуги, особливо у сфері страхування життя та недержавного пенсійного забезпечення.

З метою зменшення фінансових шахрайств, забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг необхідно підвищити фінансову грамотність населення. У 2021 році індекс фінансової грамотності в Україні складав 12,3 бали або 58% від його максимально можливої величини, хоча до війни демонстрував

позитивну динаміку зростання [73]. Значні розбіжності індекс фінансової грамотності демонструє в розрізі віку особи, рівня освіти та доходу, місця проживання. Тому залежно від цільової аудиторії, потрібно проводити відповідні заходи щодо підвищення фінансової грамотності.

У 2024 році Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку затвердила Національну стратегію розвитку фінансової грамотності до 2030 року, спрямовану на підвищення рівня фінансової культури громадян, забезпечення їх фінансової стійкості та добробуту [74].

Центральний банк особливу увагу приділяє підвищенню фінансової грамотності школярів, студентів та освітян. Для цього він організовує курси підвищення кваліфікації для педагогів у сфері фінансової грамотності, різні конкурси для закладів освіти, майстер-класи, організовує лекторії, проводить освітні кампанії [75].

Задля підвищення кібергігієни у фінансовому просторі, формування правильних фінансових звичок НБУ спільно з іншими центральними органами виконавчої влади створили онлайн-платформу «Дія. Цифрова освіта», серіал «Цифрові гроші», сайт «Гаразд», проводять інформаційні освітні кампанії «Шахрай гудбай», «Фінансова оборона України», «Кібербезпека фінансів» та ін. Дані продукти покликані ознайомити громадян із специфікою цифрових фінансових послуг, необхідністю та можливостями захисту даних у віртуальному просторі. Інформація кампанії «Кібербезпека фінансів» інформує населення з приводу захисту від фішингу, захисту своїх акантів та пристроїв, налаштування багатофакторної автентифікації та іншими правилами безпеки в Інтернет [76].

Державна політика у сфері забезпечення надання сучасних фінансових послуг та задоволення потреб клієнтів, у першу чергу, повинна спрямовуватись на очищення ринку від проблемних фінансових установ, що відбувалося протягом останнього десятиліття; створення передумов для приєднання до Єдиної зони платежів в євро; впровадження стандартів відкритого банкінгу; удосконалення технологій дистанційної ідентифікації клієнтів на ринку фінансових послуг;

посилення контролю за кіберзахистом; впровадження електронного документообігу з органами державної влади [10, с. 31-32].

Забезпечення інституційної спроможності органів державного регулювання розвитку фінансового сектору повинна передбачати навчання персоналу на принципах безперервності; обмін інформацією про кіберзлочини; проведення тестування фінансової інфраструктури до можливих загроз; адаптацію вітчизняного законодавства у сфері фінансових послуг до вимог ЄС; посилення співпраці центрального банку з Європейським центральним банком. В умовах євроінтеграційного курсу особливої актуальності набуває питання спільної боротьби із відмиванням грошей.

У 2023 році для протистояння викликам війни Національним банком затверджено нову Стратегію розвитку фінансового сектору, покликану забезпечити його безбар'єрність, інклюзивність та відповідальність в наданні цифрових послуг. Вона передбачає розвиток сучасних фінансових послуг, що вимагає створення та відновлення відповідної інфраструктури цифрових фінансових послуг, автоматизацію та безпаперові технології їх надання, регулювання віртуальних активів, цифрову оборону та забезпечення цифрової грамотності населення, цифрову трансформацію центрального банку. Удосконалення інфраструктури цифрових фінансових послуг вимагає подальшої цифровізації економіки, сприяння впровадження мобільних застосунків для проведення фінансових операцій, практики електронного функціонування органів управління господарських товариств. Автоматизація та перехід на електронний документообіг в наданні банківських послуг потребує подальшого стимулювання розвитку безготівкової економіки. Цифрова оборона фінансового сектору передбачає підвищення надійності фінансових послуг, створення інтегрованої системи кібербезпеки [10, с. 36].

Таким чином, розвиток сучасних технологічних фінансових послуг повинен передбачати удосконалення фінансової інфраструктури, автоматизацію операцій, впровадження електронного документообігу, побудову системи цифрової оборони фінансового сектору [10, с. 36].

Інформаційні технології обумовлюють зростання потреби у цифровізації фінансових послуг, впровадженні штучного інтелекту у діяльність банків та небанків, використанні технології блокчейн для розвитку фінансової інфраструктури. Паралельно із цим посилюється необхідність розробки та впровадження нових інструментів захисту фінансових установ від кіберзагроз, нагляду та контролю з боку держави задля забезпечення фінансової стабільності.

Удосконалення правового поля у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах цифровізації передбачає адаптацію до вимог Європейського Парламенту та Європейської Ради щодо обробки та захисту конфіденційної інформації фізичних осіб [77], надання платіжних послуг [78] та довірчих у сфері електронних трансакцій [79].

З 2022 року працює сервіс дистанційних виплат вкладникам банківських установ, які є учасниками Фонду гарантування. Подальша цифровізація фінансових послуг вимагає розвитку платіжної інфраструктури, забезпечення покриття Інтернет, особливо в умовах відсутності електроживлення, персонального підходу до споживача послуг, а також підвищення рівня фінансової грамотності населення. Співробітництво фінансових установ із FinTech компаніями дає змогу запропонувати нові фінансові продукти, мобільні рішення та он-лайн сервіси.

Розвиток IT-інфраструктури регуляторів фінансового сектору повинна передбачати цифровізацію діяльності центрального банку, впровадження системи захисту інформації на телекомунікаційні системи НКЦПФР, впровадження обміну даними в режимі реального часу [10, с. 51].

Як зазначалось у 2 розділі роботи, у розвинутих країнах існує тренд на збільшення громадських організацій, що тісно співпрацюють із представниками органів влади та академічної спільноти, різними фінансовими компаніями задля забезпечення розвитку фінансового сектору. У цьому контексті у 2019 році центральним банком України створено інформаційну платформу з метою аналізу світової практики та пошуку найкращих рішень щодо впровадження інноваційних продуктів fintech-компаній на фінансовому ринку [32, с. 129].

Як демонструє практика, впровадження цифрових технологій підвищує прозорість та відкритість фінансових установ, доступність та комфортність фінансових послуг; спрощує регуляторні процедури, пов'язані із реєстрацією та ліцензуванням бізнесу; поглиблює безпосередню комунікацію фінансових установ та регуляторів із громадськістю; покращує якість фінансового обслуговування в цілому. Розвиток цифрових інструментів та активне їх використання вимагають посилення кібезахисту фінансових операцій персональних даних та вжиття необхідних заходів для запобігання чи швидкого подолання наслідків фінансової кіберзлочинності.

Подальша цифровізація фінансового сектору та підвищення ефективності функціонування фінансових ринків вимагають від держави формування та реалізації політики щодо цифрової сумісності між країнами, створення умов для розвитку цифрової інфраструктури, стимулювання розвитку цифрових компетентностей, забезпечення інформаційної безпеки.

На думку провідних банкірів, для реалізації трансформаційного потенціалу нових фінансових технологій необхідно об'єднати їх та створити «уніфіковану книгу» зі спільним середовищем програмування у співпраці держави з приватним сектором [80]. Побудова нової фінансової інфраструктури передбачає партнерство та чіткий розподіл ролей між центральними банком та приватним сектором. Центральний банк виступає ядром грошової системи, емітує гроші та здійснює грошове регулювання таким чином, щоб забезпечити, з одного боку, умови для розвитку інновацій, з іншого, - безпеку, надійність та стабільність банківської системи. Натомість приватний сектор повинен зосередитися на потребах та інтересах споживачів, розробляти та впроваджувати фінансові інновації (нові продукти та послуги).

Одним із пріоритетів розвитку фінансового сектору є необхідність зміцнення відносин між органами влади та іншими суб'єктами фінансових відносин на принципах «ефективного державного сервісу», здійснення систематичного стрес-тестування та нагляду за їхніми ризиками, впровадження міжнародних принципів в управлінську практику [32, с. 130].

Розвиток небанківських фінансових установ є важливою складовою політики держави, оскільки вони забезпечують додаткові джерела фінансування для бізнесу та розвитку інновацій. Проте на сьогодні вони стикаються із недостатнім рівнем капіталізації, системними ризиками, пов'язаними із тісними зв'язками із банківським сегментом, відставанням у впровадженні технологій, зниженням конкурентоспроможності через складність залучення фінансування.

Задля стимулювання розвитку небанківських фінансових установ, у першу чергу, потрібно удосконалити законодавство відповідно до міжнародних стандартів (IAIS, IOPS та IOSCO) та європейських директив (у т.ч. Solvency II). Значним позитивним кроком стало оновлення у 2021 р. законодавства у сфері регулювання діяльності фінансових компаній та страховиків, у 2023 р. – кредитних спілок, положення якого уже введені в дію [10, с. 14-15].

Таким чином, в умовах воєнного стану, розвитку процесів євроінтеграції та цифровізації пріоритети державної політики розвитку фінансового сектору трансформуються у напрямку забезпечення фінансової стабільності, підтримки економіки та створення умов для швидкого відновлення. Основна увага органів державної влади повинна концентруватися на таких напрямках:

- забезпечення ліквідності банків та запобігання їхньому банкрутству;
- підтримка стабільності валютного курсу задля забезпечення цінової стабільності та суспільної довіри до фінансових установ і регуляторів;
- відновлення фінансової інфраструктури, що зазнала руйнувань;
- забезпечення безперебійної роботи банків та платіжних системи в умовах аварійних відключень електроенергії;
- впровадження кредитних канікул для бізнесу та громадян, які постраждали від війни;
- стимулювання розвитку страхування життя та недержавного пенсійного забезпечення;
- розробка страхових продуктів для компенсації втрат, пов'язаних із руйнуванням житла, бізнесу внаслідок бойових дій чи ракетних атак;
- розширення доступу до онлайн-банкінгу та мобільних платежів;

- посилення кіберзахисту фінансових установ від кібератак;
- посилення захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг в умовах скорочення доходів громадян та зниження їхньої купівельної спроможності;
- поглиблення співпраці із міжнародними інституціями у сфері управління фінансовими ризиками та впровадження міжнародних стандартів.

Задля підвищення безпеки розвитку фінансового сектору в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій, війни та зростання ризиків кібершахрайств національному регулятору, а також іншим органам влади варто зосередити увагу не лише на створенні умов розвитку фінансових інновацій, забезпеченні фінансової стабільності, а й на проведенні просвітницьких заходів серед населення щодо можливих ризиків та загроз споживання фінансових продуктів у віртуальному середовищі; розробляти та популяризувати нові цифрові освітні проекти; моніторити рівень фінансової грамотності та постійно працювати над підвищенням рівня кіберзахисту фінансової системи [1, с. 101].

В умовах воєнного стану держава повинна адаптувати свою фінансову політику до нових викликів, забезпечуючи ефективне та стабільне функціонування фінансового сектору, захищаючи права споживачів фінансових послуг, підтримуючи конкурентне середовище на ринку фінансових послуг та економіку загалом. Потрібно враховувати численні виклики, пов'язані із внутрішніми кризовими ситуаціями, так і з глобальними економічними та технологічними тенденціями розвитку. Стратегія розвитку фінансового сектору, спрямована на підвищення його стійкості та інноваційності, дозволить адаптуватись до викликів і створити основу для стабільного економічного зростання та відбудови України.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній магістерській роботі сформовано теоретичні, методичні та практичні положення щодо державної політики розвитку фінансового сектору України. Проведене дослідження дає змогу зробити наступні висновки, узагальнення та рекомендації.

1. У триаді взаємозв'язків «фінанси» – «фінансова система» та «фінансовий сектор» останній виступає складовою фінансової системи та відображає фінансові відносини з приводу надання фінансових послуг. Зважаючи на різні підходи до розуміння даного терміна, запропоновано використовувати підхід секторної інституційної структури економіки, відповідно до якого розрізняють п'ять секторів національної економіки. Сектор фінансових корпорацій, що надають фінансові послуги (у тому числі фінансового посередництва), і формує фінансовий сектор.

Згідно СНР сектор фінансових корпорацій охоплює НБУ, депозитні корпорації, фонди грошового ринку, інвестиційні фонди, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди та інші фінансові установи. Відзначено, що фінансовий сектор поділяється на дві групи фінансових установ: банки та небанківські фінансові установи.

Встановлено, що розвиток фінансового сектору – це процес якісних змін, які відбуваються безпосередньо у фінансовому секторі. Якщо зростання передбачає кількісні зміни, то розвиток якісні перетворення, що виражається у підвищенні якості фінансових послуг та задоволенні потреб споживачів.

Макроекономічна роль фінансового сектору полягає у перерозподілі заощаджень та забезпеченні потреб суб'єктів господарювання у фінансових ресурсах, які створюють передумови економічного зростання та суспільного добробуту. Фінансові установи стимулюють товарні потоки, виконують грошово-розрахункові функції, зменшують трансакційні затрати. Обґрунтовано взаємозв'язок між рівнем розвитку фінансового сектору та створенням

можливостей для інвестування національної економіки.

Акцентовано увагу, що діяльність фінансових установ є достатньо специфічною та впливає на макроекономічну стабільність. Це обумовлює необхідність прискіпливої уваги з боку органів влади щодо його функціонування.

2. Проаналізовано підходи до трактування змісту термінів «політика», «державна політика», що дало змогу сформулювати визначення державної політики розвитку фінансового сектору як цілеспрямованої діяльності органів державної влади, що спрямована на вирішення основних проблем функціонування фінансового сектору та його якісні перетворення. Залежно від поставлених завдань та терміну державна політика розвитку фінансового сектору охоплює стратегію та тактику. Стратегія спрямована на довгострокову перспективу і передбачає вирішення системних завдань розвитку фінансового сектору – забезпечення фінансової стабільності та конкурентоспроможності, захист прав споживачів фінансових послуг та євроінтеграція. Тактика зорієнтована на вирішення вужчих завдань і відрізняється більшою гнучкістю та оперативністю реалізованих заходів.

Правові засади розвитку фінансового сектору охоплюють стратегічні документи та нормативно-правові акти, що визначають безпосередньо особливості діяльності фінансових установ. До них відносяться: «Стратегія розвитку фінансового сектору», «Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року», закони «Про банки та банківську діяльність», «Про кредитні спілки», «Про фінансові послуги та фінансові компанії», «Про страхування» та інші законодавчі й нормативно-правові акти. Відзначено, що в останні роки правове забезпечення зазнало якісних змін, водночас воно залишається досить розпорошеним та недостатньо враховує інтереси споживачів фінансових послуг в умовах цифровізації та євроінтеграції.

Встановлено, що до суб'єктів, які формують та реалізують державну політику розвитку фінансового сектору, належать НБУ, НКЦПФР, Верховна Рада України, Міністерство фінансів, Міністерство цифрової трансформації, Держспецзв'язку, Держфінмоніторинг, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, рада з фінансової стабільності, професійні асоціації фінансових установ,

громадські та наукові інституції, судові та правоохоронні органи.

3. Аналіз показників розвитку фінансового сектору засвідчив, що не зважаючи на повномасштабну війну, він швидко адаптується до сучасних викликів та демонструє відносну стабільність завдяки попередньо проведеним реформам, злагодженим діям органів влади та міжнародній підтримці.

До основних проблем його розвитку варто віднести: знищення або пошкодження фінансової інфраструктури в умовах війни; низький рівень розвитку небанківських фінансових установ; наявність дисбалансів у структурі активів та пасивів, доходів та витрат, що обумовлює валютні ризики, ризики ліквідності та платоспроможності; висока частка проблемних кредитів; низька інвестиційна діяльність; висока вартість кредитів, що стримує розвиток економіки; висока частка державної власності на банківському ринку; зростання кіберзлочинності; низький рівень довіри.

Визначено наступні тенденції розвитку фінансового сектору: впровадження цифрових інструментів та штучного інтелекту; посилення державного регулювання та нагляду за фінансовими інноваціями; імплементація європейських стандартів в управлінську практику та діяльність фінансових установ; інклюзивність фінансових послуг; поглиблення міжнародної співпраці.

4. Існує низка підходів до оцінки ефективності державної політики розвитку фінансового сектору: економічний, інституційний, фінансовий, соціальний, порівняльний. Одним із найбільш провідних є підхід, що базується на оцінці рівня безпеки фінансового сектору. Адже безпека є зворотною стороною стабільності, що є результатом реалізації відповідної політики держави. Відзначено, що безпеку фінансового сектору можна оцінити на основі показників, запропонованих у «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки». Водночас вказано на недоліки даної методики, так як вона не відображає динамічні зміни, пов'язані з війною, глобалізацією та цифровізацією фінансового сектору.

Згідно запропонованої методики безпека фінансового сектору складається із безпеки банків, небанківських фінансових установ, безпеки грошово-кредитної

та валютної політики. Оцінка показників безпеки фінансового сектору продемонструвала її низький рівень, що є результатом недосконалої державної політики. Показники безпеки фінансового сектору демонструють високий рівень проблемної заборгованості банків, наявності валютних ризиків та ризиків ліквідності, не зважаючи на зростання прибутковості банків у 2023 р.; низький рівень проникнення страхування, що свідчить про його недостатню конкурентоспроможність; високі значення показника готівки в загальній структурі грошової маси, що свідчить про недовіру до безготівкових грошей, обмеженість технічних можливостей їх використання, а отже, про недостатній рівень довіри до регулюючих органів; високий серед між процентними ставками; високі процентні кредитні ставки; низький рівень споживчого кредитування та високе значення показника вивезення коштів за межі країни; доларизація грошової маси; нераціональна структура міжнародних резервів.

На підставі співвідношення фактичних та планових показників, визначених у стратегічних документах, зроблено висновок про недостатній рівень результативності державної політики розвитку фінансового сектору.

Позитивними заходами органів влади на шляху забезпечення макрофінансової стабільності в умовах війни стали підвищення облікової ставки, що попередило стрімке зростання інфляції; запровадження повного гарантування вкладів фізичних осіб, що зупинило відтік депозитів з банківської системи; підвищення нормативів обов'язкового резервування; активне впровадження цифрових технологій, що забезпечує безперебійну роботу платіжної системи. Встановлено, що на сьогодні центральний банк переходить до більш пом'якшувальних заходів, від фіксації обмінного курсу, що було вимушеним кроком на початку війни, до політики інфляційного таргетування.

5. Встановлено, що у розвинутих країнах основна мета державної політики щодо фінансового сектору полягає у створенні умов розвитку фінансових послуг на принципах відкритості, прозорості, безпеки, ефективності, врахуванні потреб та інтересів різних суб'єктів фінансових відносин.

Державна політика розвитку фінансового сектору полягає у поглибленні

міжнародної співпраці задля напрацювання колективних рішень щодо забезпечення фінансової стабільності в умовах глобалізації; залученні громадян до прийняття управлінських рішень; стимулюванні розвитку та впровадженні цифрових інструментів і штучного інтелекту; впровадженні міжнародних стандартів та макропруденційного нагляду; розвитку безготівкових розрахунків; забезпеченні довіри до фінансових установ та регуляторів.

6. На підставі PESTLE та SWOT-аналізу розвитку фінансового сектору виокремлено зовнішні чинники, що на нього впливають (політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні та правові), сильні та слабкі сторони, загрози та можливості. Це дало змогу визначити виклики та сформулювати пріоритети державної політики розвитку фінансового сектору.

Встановлено, що до основних викликів належать: війна та економічна нестабільність; інфляція та девальвація; зростання кіберзлочинності; обмеженість фінансових ресурсів для реалізації масштабних проектів; відставання законодавства від технологічних змін; низький рівень фінансової грамотності; зростання фінансової злочинності; високий рівень залежності від міжнародної фінансової допомоги; повільне впровадження європейських стандартів.

Для протистояння зазначеним викликам потрібно забезпечити економічну, цінову та валютну стабільність; зробити законодавчу базу більш передбачуваною та стабільною, гармонізувати її з європейськими стандартами; забезпечити незалежність центрального банку, а також підвищити прозорість та ефективність його діяльності; підвищити фінансову грамотність; розвивати та впроваджувати цифрові технології та системи захисту персональних даних від кіберзлочинців; посилити вимоги до фінансових установ для боротьби із відмиванням грошей; розвивати фондовий ринок з метою залучення інвестицій в українську економіку.

Державна політика повинна бути спрямована на побудову стабільного, конкурентоспроможного, ефективного та інтегрованого у міжнародну спільноту фінансового сектору, який здатний протистояти сучасним загрозам і викликам, та сприяти економічному відновленню нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рудик І. Управління безпекою банківської системи в умовах цифровізації. Зб. доп. 91-ї щорічної студентської наукової конференції (м. Київ, 15 квітня – 19 травня 2024 р.) [Електронний ресурс]. Київ: КНЕУ, 2024. 181 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1hWXf_GYGspFyQk38A7mWbPY0BpyURzs2/view
2. Юхименко П. І., Федосов В. М., Лазебник Л. Л. та ін. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В. М. Федосова, С. І. Юрія. К.: Центр учбової літератури, 2010. 576 с.
3. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навчальний посібник. 4-те вид., без змін. К.: КНЕУ, 2007. 240 с.
4. Єрохін С.А., Нагорний О.В. Теоретичні засади впливу фінансового сектору на фінансову безпеку підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2020. № 11 (233). С. 43-58.
5. Школьник І.О., Семенов А.Ю. Фінансовий сектор України: теоретичний аналіз економічної дефініції. Вісник Української академії банківської справи. 2013. № 1 (34). С. 31-36.
6. Видобора В.В. Вплив реального і фінансового секторів економіки на економічний ріст. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. Вип. 41. С. 14-20.
7. Руденко М. Теоретичні аспекти взаємодії фінансового і реального секторів економіки. Вісник УБС. 2017. № 1(28). С. 21-29.
8. Класифікація інституційних секторів економіки України: Наказ Державної служби статистики України № 378 від 03.12.2014 р. (зі змінами, затвердженими від 23.12.2023 р.). URL: https://ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/%D0%9A%D0%86%D0%A1%D0%95_2014.pdf (дата звернення: 31.10.2024)
9. Гапонюк О.І. Концептуальні передумови становлення та розвитку фінансового сектору України. Правовий часопис Донбасу. 2022. № 2 (79). С. 58-63.

10. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=9 (дата звернення: 05.11.2024).

11. Корнівська В.О. Державна політика у фінансовій сфері в контексті виходу на посткризову траєкторію розвитку. Проблеми економіки. 2013. № 2. С. 72-78. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2013-2_0-pages-72_78.pdf (дата звернення: 28.10.2024).

12. Schumpeter J.A. The Theory of Economic Development. URL: https://www.academia.edu/2492522/Schumpeter_J_A_1934_2008_The_Theory_of_Economic_Development_An_Inquiry_into_Profits_Capital_Credit_Interest_and_the_Business_Cycle (дата звернення: 01.11.2024).

13. Pagano M. Financial Markets and Growth. European Economic Review. Vol. 37. Issues 2–3. April 1993. P. 613–622. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/001429219390051B> (дата звернення: 01.11.2024).

14. Levine R., Zervos S. Stock Markets, Banks, and Economic Growth. The American Economic Review. Vol. 88. No 3, (1998). P. 537–558. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=eaaa932bc4c17395e4072a5bdffa86f4ba353367> (дата звернення: 01.11.2024).

15. Лаврук О.В. Сутність поняття державної політики. Університетські наукові записки. 2018. № 67-68ю С. 254-263.

16. Державна політика: аналіз та механізми впровадження: конспект лекцій / Укладачі: В. П.Садковий, С. М. Домбровська, І. М. Лопатченко, А. В. Антонов. Х. : НУЦЗУ, 2019. 65 с.

17. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк , К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін [та ін.]. К. : НАДУ, 2014. 448 с.

18. Про затвердження Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року: Постанова Правління НБУ від 18.06.2015 № 391.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15#Text> (дата звернення: 04.11.2024).

19. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=9 (дата звернення: 04.11.2024).

20. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» від 14.12.2021 № № 1953-IX. Дата оновлення: 20.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text> (дата звернення: 26.10.2024).

21. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III. Дата оновлення: 19.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 25.10.2024).

22. Закон України «Про кредитні спілки» від 14.07.2023 р. № 3254-IX. Дата оновлення: 19.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

23. Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 р. № 1909-IX. Дата оновлення: 20.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 26.10.2024).

24. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» від 23.02.2006 р. № 3480-IV. Дата оновлення: 19.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 27.10.2024).

25. Закон України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 15.11.2024).

26. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення 20.10.2024).

27. Положення про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку: Указ Президента України від 23.11.2011 р. № 1063/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011#Text> (дата звернення 25.10.2024).

28. Положення про Міністерство фінансів України: постанова КМУ від 20.08.2014 р. № 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-п#Text> (дата звернення 23.10.2024).

29. Положення про Держфінмоніторинг: постанова КМУ від 29.07.2015 р. № 537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-п#Text> (дата звернення 25.10.2024).

30. Про затвердження Положення про порядок відшкодування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб коштів за вкладами: Рішення виконавчої дирекції Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 09.08.2012 р. № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1548-12#Text> (дата звернення 24.10.2024).

31. Про Раду з фінансової стабільності: указ Президента від 24.03.2015 р. № 170/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170/2015#Text> (дата звернення 24.10.2024).

32. Науменкова С.В., Міщенко С.В., Дорофеев Д.А. Світовий досвід інституціоналізації управління інноваційними процесами в банківській системі. Економічний простір. 2020. № 163. С. 126-132.

33. Королюк Т.О. Сучасні підходи до оцінювання ефективності публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 24. С. 181-187. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/investplan/article/view/2651/2687> (дата звернення: 01.11.2024).

34. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру. Економіка і прогнозування. 2006. № 1. С. 7-25. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_06_1_07_uk.pdf (дата звернення: 16.05.2024).

35. Енциклопедія банківської справи України / Нац. банк України, Ін-т незалежних експертів ; редкол.: В. С. Стельмах (голова), В. Б. Альошин, А. М. Мороз [та ін.] ; [голов. наук. консультант А. М. Мороз]. К. : Молодь : Ін Юре, 2001. 680 с.

36. Про затвердження методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі

від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 15.05.2024).

37. Далгич К.В. Оцінка рівня інституційного розвитку банківської системи України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 19. Частина 1. С. 113-119.

38. Наглядова статистика НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#6> (дата звернення 13.11.2024).

39. Overview of the financial sector in Ukraine. URL: https://www.bstadb.org/BSTADB_Overview%20of%20the%20financial%20sector_UKR_AINE.pdf (дата звернення 13.11.2024).

40. Корнєєв М.В. Дисбаланси руху фінансових ресурсів в економіці: особливості виникнення та накопичення. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 10. С. 57-62.

41. Малий І.Й., Королюк Т. О. Макрорегулювання фінансового сектору : монографія. Київ: КНЕУ, 2015. 312 с.

42. НБУ: офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms> (дата звернення: 02.11.2024).

43. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 02.11.2024).

44. Руда О.Л. Сучасний стан банківської системи України та її конкурентоспроможність. URL: <http://socrates.vsau.edu.ua/repository/getfile.php/20493.pdf> (дата звернення 14.11.2024).

45. Касич А.О., Підкуйко О.О., Коротенкова І.М. Роль державних банків у розвитку національної економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 4. С. 35-40.

46. Королюк Т.О. Цифровізація банківського сектору в Україні. Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: зб. наук. праць VI Міжнар. наук.-практ. конф. [Електронний ресурс], 2-3 березня 2023 року. Вінниця: ВНТУ, 2023. С. 375-377. URL:

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/52183/2/zbirn2023.pdf> (дата звернення: 11.11.2024)

47. Андреева О.В. Банківська система України: стан і тенденції розвитку. Збірник наукових праць ДУІТ, 2023. Вип. 53. С. 49-57.

48. Звіт про виконання Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/refactoring> (дата звернення: 15.11.2024).

49. Підсумки 2022 року для банківської системи, фінансового ринку та економіки. Прогнози на 2023 рік. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/novyny-nisd/pidsumky-2022-roku-dlya-bankivskoyi-systemy-finansovoho-rynku-ta-ekonomiky> (дата звернення 15.11.2024).

50. Облікова ставка НБУ 2024. Міністерство фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/> (дата звернення 16.11.2024).

51. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text> (дата звернення: 25.10.2024).

52. Кожен учасник фінансового ринку отримав унікальний код ID НБУ для спрощення взаємодії з регулятором. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kojen-uchasnik-finansovogo-rynku-otrimav-unikalniy-kod-id-nbu-dlya-sproschennya-vzayemodiyi-z-regulyatorom> (дата звернення: 11.11.2024).

53. Інновації для зручності споживачів: НБУ удосконалює канали зв'язку з громадянами. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/innovatsiyi-dlya-zruchnosti-spojivachiv-natsionalniy-bank-ukrayini-udoskonalyuye-kanali-zvyazku-z-gromadyanami> (дата звернення: 12.11.2024).

54. Національний банк створює Відділ обслуговування фінансових установ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-stvoryuye-viddil-obslugovuvannya-finansovih-ustanov> (дата звернення: 18.11.2024).

55. Національний банк вітає запуск Розрахунковим центром нового сервісу "репо з контролем ризиків". URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank->

vitaye-zapusk-rozrahunkovim-tsentrom-novogo-servisuroz-kontrolem-rizikiv (дата звернення: 13.11.2024).

56. Петик Л.О., Міщенко К.С. Оцінка банківських ризиків в умовах війни. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 65. URL: https://www.researchgate.net/publication/384184590_OCINKA_BANKIVSKIH_RIZIKIV_V_UMOVAN_VIJNI (дата звернення 17.11.2024).

57. Ситник Н.С., Прицак Я.М. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінка безпеки. Молодий вчений. 2023. № 6(118). С. 94-98.

58. Новосьолова О.С. Сучасні реалії функціонування страхового ринку України. БІЗНЕСІНФОРМ. 2024. № 5. С. 270-276.

59. Дем'янчук О.І., Дзюрах Ю.М., Лещенко Д.О. Оцінка рівня фінансової безпеки України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2024. № 32(60). С. 75-80.

60. Гетманенко О.О. Сучасний стан та тенденції розвитку фінансової безпеки України в умовах триваючої глобалізації світового господарства. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 13-14. С. 40-49.

61. Другов О.О., Юнко О.М. Стан і перспективи розвитку державного регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір. 2013. Вип. 1 (99). С. 220-228.

62. Директива Європейського Парламенту і Ради 2014/65/ЄС від 15 травня 2014 року про ринки фінансових інструментів та про внесення змін до Директиви 2002/92/ЄС та Директиви 2011/61/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_041-14#Text (дата звернення 17.11.2024).

63. Концепція проекту Cashless economy від 18.05.2016. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/UUVinKqYAcIbgIO> (дата звернення: 03.11.2024).

64. Кривич Я.М., Босак І.Л. Світовий досвід відновлення довіри до фінансового сектора країни. Проблеми економіки. 2020. № 2 (44). С. 24-29.

65. Napoli R. Innovation in the Financial Sector: Persistence and Schumpeterian Hypotheses. J. Serv. Sci. & Management. 2008. No 1. P. 215–226. URL:

https://www.scirp.org/pdf/JSSM20080300002_99155136.pdf (дата звернення 17.11.2024).

66. Буга Г. С. Забезпечення безпеки у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні: адміністративно-правові засади : монографія / Г. С. Буга. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 404 с.

67. Копчак Ю.С., Лобунець Т.В., Луковський Р.І. SWOT-аналіз як важливий інструмент у розробці стратегії бізнесу. Менеджмент. 2024. Вип. 61. URL: https://www.researchgate.net/publication/380747868_SWOT-ANALIZ_AK_VAZLIVIJ_INSTRUMENT_U_ROZROBICI_STRATEGII_BIZNESU (дата звернення 16.11.2024).

68. Гудзь Ю., Карпенко В. PEST-аналіз в системі маркетингового аналізу аграрних підприємств. Вісник ХНУ, 2023, № 3. С. 260-264.

69. У МВФ назвали неефективним повторне запровадження 50% податку на прибуток банків. URL: <https://forbes.ua/news/u-mvf-nazvali-neefektivnim-povtorne-zaprovadzheniya-50-podatku-na-pributok-bankiv-04112024-24557#:~:text=10%20жовтня%20Верховна%20Рада%20ухвалила,бюджету%20майже%2031%20млрд%20грн> (дата звернення 18.11.2024).

70. Дятлова Ю.В., Дятлова В.В., Солошенко Т.І. Стратегічний розвиток банківського сектору в контексті державної економічної політики. Держава та регіони. 2021. №1 (118). С. 99-104.

71. Стратегія Національного банку України «Фінансова фортеця України». URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU.pdf?v=7 (дата звернення: 27.05.2024).

72. Світлична В.В. Комунікації Національного банку України із зовнішніми користувачами інформації: стан і шляхи вдосконалення. Вісник Університету банківської справи НБУ. 2014. № 1 (19). С. 138-143.

73. Фінансова грамотність, фінансова інклюзія та фінансовий добробут в Україні у 2021 році / Звіт за результатами дослідження. 2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Research_Financial_Literacy_Inclusion_Welfare_2021.pdf?v=4 (дата звернення: 17.11.2024).

74. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року: Постанова НКЦПФР від 01.05.2024 р. № 542. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/document/?id=20440794> (дата звернення: 31.05.2024).

75. Центр фінансових знань «Талан». URL: <https://talan.bank.gov.ua> (дата звернення: 16.11.2024).

76. Інформаційна освітня кампанія НБУ та Держспецзв'язку «Кібербезпека фінансів». URL: <https://promo.bank.gov.ua/payment-security/index.html> (дата звернення: 31.05.2024).

77. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/ EC (General Data Protection Regulation). URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> (accessed: 14.11.2024).

78. Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market, amending Directives 2002/65/EC, 2009/110/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No1093/2010, and repealing Directive 2007/64/EC. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L2366> (accessed: 14.11.2024).

79. Regulation (EU) No 910/2014 Of The European Parliament And Of The Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing. Directive 1999/93/EC. URL : https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2014.257.01.0073.01.ENG (accessed: 14.11.2024).

80. Carstens A. Innovation and the future of the monetary system. <https://www.bis.org/speeches/sp230222.htm> (accessed: 14.11.2024).

Звіт подібності

метадані

Заголовок

Державна політика розвитку фінансового сектору України

Автор

Науковий керівник / Експерт

Рудик Іван Анатолійович**к.е.н., доцент Т.О. Королук**

підрозділ

кафедра національної економіки та публічного управління

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		1
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		36

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

16195

Кількість слів

132782

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	Колір тексту	
		КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	http://www.economy.in.ua/pdf/6_2019/9.pdf	59	0.36 %
2	https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2019.pdf?v=4	38	0.23 %
3	https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2019.pdf?v=4	28	0.17 %
4	http://elibrary.donnuet.edu.ua/2173/1/%D0%9A%D0%A4%D0%91%D0%A1%20-%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%282020%29.pdf	18	0.11 %

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КІЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

**ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
91-ї щорічної студентської наукової конференції**

**«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ
ТА КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»**

15 квітня – 19 травня 2024 р.

УДК 657:336.221]:005.4(043)

I-66

Відповідальний за випуск:
к.е.н., доцент
кафедри бізнес-економіки та підприємництва Старіков О.Ю.

Рекомендовано до друку
Науково-експертною радою КНЕУ імені Вадима Гетьмана
Протокол № 6 від 20.06.2024 р.

Інноваційні проєкти для економічного відродження та конкурентного розвитку України: зб. доп. 91-ї щорічної студентської наукової конференції, 15 квітня – 19 травня 2024 р. [Електронний ресурс]. Київ, КНЕУ, 2024. 181 с.
ISBN 978-966-926-494-7

Збірник тез укладено за підсумками студентських досліджень, представлених на науковій конференції КНЕУ 15 квітня – 19 травня 2024 року. Доповіді здобувачів вищої освіти присвячено актуальним питанням розвитку бізнес-економіки та підприємництва, використанню кращих управлінських практик вітчизняними організаціями для відновлення і інноваційного розвитку економіки України. Розглянуто проблеми здійснення повноенної інноваційної трансформації національної економіки, формування державної політики відродження України.

УДК 657:336.221]:005.4(043)

Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється

ISBN 978-966-926-494-7

© КНЕУ 2024

Охрименко Анна Всеволоодівна Механізми координації між органами влади різних рівнів у наданні електронних послуг в рамках сервісно-орієнтованого підходу	87
Плехунов Сергій Володимирович Синхронізація цифрового розвитку регіонів для відродження України.	89
Пономаренко Ярослав Олександрович Особливості забезпечення кіберзахисту державних інформаційних систем в умовах кризових викликів сьогодення	92
Пушкарьова Олександра Денисівна Шляхи вдосконалення взаємодії органів публічної влади та ІТ-компаній в умовах цифровізації України.	94
Ром Михайло Михайлович Державна політика у сфері відновлювальної енергетики	97
Рудик Іван Анатолійович Управління безпекою банківської системи в умовах цифровізації.	100
Славів Роман Олександрович Особливості публічних закупівель в період воєнного стану	102
Стрельнік Аліна Дмитрівна Цифрові трансформації публічного управління	104
Суднік Герман Русланович Роль цифрової демократії у суспільстві: виклики та можливості для України	106
Тимченко Владислава Вікторівна Пріоритети зв'язків з громадськістю органів місцевого самоврядування України в умовах воєнного стану.	107
Халіман Марина Олександрівна Кар'єрний розвиток персоналу у сфері охорони здоров'я: проблеми та шляхи удосконалення	109
Чайка Роман Русланович Розвиток цифрової демократії: український та зарубіжний досвід	111
Чернявський Богдан Олексійович Аспекти регулювання механізму впровадження штучного інтелекту в систему публічного управління.	113
Чернякова Тетяна Владиславівна Комунікаційна стратегія територіальної громади: сучасний стан та проблеми реалізації	114
Яничук Анна Олександрівна Фактори розвитку науково-технічної сфери України у забезпеченні відродження України.	117

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ

**ПЛАТФОРМА
УПРАВЛІНСЬКІ ПРАКТИКИ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ
ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Довженко Анастасія Ігорівна Система стимулювання покоління Зет в умовах воєнного стану України	120
Загородня Дарина Ігорівна Метрики для оцінки ефективності wellbeing-ініціатив в бізнес-організаціях	122
Мрозек Марина Романівна Оцінка цифрової зрілості організацій як шлях до організаційної ефективності	125

УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сучасні тенденції розвитку банківської системи характеризуються стрімкими кількісними та якісними змінами, появою нових викликів та загроз, спричиненими війною, економічною кризою, євроінтеграційними процесами та цифровою трансформацією. Все це вимагає прискіпливої уваги органів влади задля попередження банківської кризи, забезпечення фінансової стабільності та економічного зростання.

Питання безпеки банківської системи є об'єктом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, які актуалізуються переважно в періоди фінансових потрясінь. Поряд з цим зростає увага до даної проблематики в умовах цифровізації зі зростанням кібершахрайств, «витоку» персональних даних клієнтів, недостатнього рівня цифрової та фінансової грамотності серед населення.

У Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки визначено, що банківська безпека виступає складовою фінансової і передбачає стійкість банківських інститутів, що дає змогу забезпечити ефективність функціонування банківської системи та її захист від екзогенних та ендегенних дестабілізуючих чинників [1]. Так як банківська система України є дво-рівневою та охоплює не лише сукупність комерційних банків, а й національного регулятора – НБУ, доцільно розглядати безпеку банківської системи в розрізі безпеки банківських установ, валютної та грошово-кредитної безпеки. Валютна безпека – це стійкість національної валюти, якій суспільство довіряє, та яка забезпечує необхідні умови для розвитку економіки, припливу інвестицій та захист від фінансових потрясінь на міжнародних ринках. Грошово-кредитна безпека – це такий стан грошово-кредитної системи, який забезпечує господарюючих суб'єктів якісними та доступними кредитними ресурсами, що сприяє економічному зростанню [1].

У науковій літературі «банківська безпека» трактується як сукупність умов, за яких потенційні загрози не здатні завдати шкоди функціонуванню банків [2]. Інше визначення передбачає систему заходів, що забезпечують захищеність інтересів власників банків, клієнтів та співробітників від зовнішніх і внутрішніх загроз [3, с. 91]. Отже, безпека банківської системи – це сукупність умов, які забезпечують стійкість до загроз, виконання функцій та завдань банками, а також захищеність інтересів суб'єктів банківських відносин.

Сучасні процеси цифрової трансформації в банківській системі сприяють зростанню прозорості та відкритості банківської діяльності, мінімізації соціальних контактів, комфортності та доступності фінансових послуг, зрозумілості політики центрального банку. Використання сервісів електронної документації при реєстрації, ліцензуванні та звітності банків спрощують регуляторні процедури, підвищують якість комунікацій із суб'єктами фінансових відносин, попереджають корупцію, забезпечують ефективність фінансових операцій, якість обслуговування та задоволеність клієнтів. Запровадження цифрових ІТ-технологій дає змогу клієнтам банків вільно отримувати та використовувати інформацію з метою підвищення ефективності управління коштами, зменшення ризиків та захисту своїх фінансових прав.

Із впровадженням цифрових рішень у банківській системі зростає потреба у забезпеченні безпеки та надійності платежів, захисту персональних даних клієнтів, вчасного реагування центрального банку на правопорушення та запобігання фінансовій кіберзлочинності. У зв'язку з цим управління банківською безпекою полягає не лише у вдосконаленні діяльності комерційних банків, політики центрального банку, а й у підвищенні фінансової та цифрової грамотності учасників банківського ринку.

У 2023 році для протистояння викликам війни Національним банком затверджено нову Стратегію розвитку фінансового сектору, покликану забезпечити його безбар'єрність, інклюзивність та відповідальність в наданні цифрових послуг. Вона передбачає розвиток сучасних фінансових послуг, що вимагає створення та відновлення відповідної інфраструктури цифрових фінансових послуг, автоматизацію та безпаперові технології їх надання, регулювання віртуальних активів, цифрову оборону та забезпечення цифрової грамотності населення, цифрову трансформацію центрального банку [4, с. 36]. Удосконалення інфраструктури цифрових фінансових послуг вимагає подальшої цифровізації економіки, сприяння впровадження мобільних застосунків для проведення фінансових операцій, практики електронного функціонування органів управління господарських товариств. Автоматизація та перехід на електронний документообіг в наданні банківських послуг потребує подальшого стимулювання розвитку безготівкової економіки. Цифрова оборона фінансового сектору передбачає підвищення надійності фінансових послуг, створення інтегрованої системи кібербезпеки. Основними суб'єктами публічного управління, на яких покладається виконання завдань з досягнення вище відзначених цілей, є: НБУ, Мінцифри, Мінфін, Мінекономіки, Держспецзв'язку, Держказначейство та інші центральні органи виконавчої влади [4, с. 49].

На шляху забезпечення фінансової стабільності та розвитку сучасних фінансових послуг Стратегією НБУ передбачено запровадження вимог до цифровізації та автоматизації процесів (у т.ч. у сфері AML та санаційного законодавства), звітності та електронного документообігу; нульової толерантності до російського та білоруського програмного забезпечення; технологічного Базеля; розвиток Центру кіберзахисту НБУ; законодавчих та регуляторних вимог та контролю за кіберзахистом фінансового сектору в цілому; урегулювання використання хмарних сервісів банками; проведення пілотного проекту з випуску та тестування цифрових грошей (e-гривні) та прийняття рішення про доцільність їх широкомасштабного випуску; посилення надійності та безпеки Системи BankID НБУ шляхом приведення її у відповідність до вимог електронної ідентифікації з середнім рівнем довіри; розвиток дистанційної ідентифікації для отримання фінансових послуг тощо [5, с. 20, 27-28].

У 2024 році Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку затвердила Національну стратегію розвитку фінансової грамотності до 2030 року, спрямовану на підвищення рівня фінансової культури громадян, забезпечення їх фінансової стійкості та добробуту [6].

Задля підвищення кібергігієни у фінансовому просторі, формування правильних фінансових звичок НБУ спільно з іншими центральними органами виконавчої влади створили онлайн-платформу «Дія. Цифрова освіта», серіал «Цифрові гроші», сайт «Гаразд», проводять інформаційні освітні кампанії «Шахрай гудбай», «Фінансова оборона України», «Кібербезпека фінансів» та ін. Дані продукти покликані ознайомити громадян із специфікою цифрових фінансових послуг, необхідністю та можливостями захисту даних у віртуальному просторі. Інформація кампанії «Кібербезпека фінансів» інформує населення з приводу захисту від фішингу, захисту своїх акантів та пристроїв, налаштування багатофакторної автентифікації та іншими правилами безпеки в Інтернет [7].

Таким чином, задля підвищення безпеки банківської системи в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій, війни та зростання ризиків кібершахрайств національному регулятору банківського сектору, а також іншим органам влади варто зосередити увагу не лише на створенні умов розвитку фінансових інновацій, забезпеченні фінансової стабільності, а й на проведенні просвітницьких заходів серед населення щодо можливих ризиків та загроз споживання фінансових продуктів у віртуальному середовищі; розробляти та популяризувати нові цифрові освітні проекти; моніторити рівень фінансової грамотності різних вікових груп та постійно працювати над підвищенням рівня кіберзахисту банківської системи країни.

Список використаних джерел

1. Про затвердження методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення 30.05.2024)

2. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру. Економіка і прогнозування. 2006. № 1. С. 7-25. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_06_1_07_uk.pdf (дата звернення 30.05.2024)
3. Енциклопедія банківської справи України / Нац. банк України, Ін-т незалежних експертів; редкол.: В. С. Стельмах (голова), В. Б. Альошин, А. М. Мороз [та ін.]; [голов. наук. консультант А. М. Мороз]. К. : Молодь : Ін Юре, 2001. 680 с.
4. Стратегія розвитку фінансового сектору України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=7 (дата звернення 30.05.2024)
5. Стратегія Національного банку України «Фінансова фортеця України». URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU.pdf?v=7 (дата звернення: 27.05.2024)
6. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року: Постанова НК-ЦПФР від 01.05.2024 р. № 542. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/document/?id=20440794> (дата звернення 30.05.2024)
7. Інформаційна освітня кампанія НБУ та Держспецзв'язку «Кібербезпека фінансів». URL: <https://promo.bank.gov.ua/payment-security/index.html> (дата звернення 30.05.2024)

Славів Р. О.

*ОП «Державна політика та публічне управління», 1 курс магістратури
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д. держ. упр., професор кафедри національної економіки
та публічного управління Гаєвська Л. А.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКУПІВЕЛЬ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Війна в Україні та інші сучасні глобальні конфлікти драматично змінили контекст публічних закупівель. З метою забезпечення обороноздатності країни та задоволення потреб населення в умовах воєнного стану держави змушені запроваджувати нові правила та підходи до закупівельних процедур. Дослідження особливостей закупівель в період воєнного стану стає вкрай важливим з таких причин [4]: практична необхідність: ефективні закупівельні практики в умовах воєнного конфлікту є ключовими для забезпечення армії необхідними ресурсами підтримки життєдіяльності населення та мінімізації економічних втрат; наукова новизна: зростання кількості локальних конфліктів у світі робить дослідження даної теми актуальною для багатьох країн, які можуть зіткнутися з подібними викликами в майбутньому; гуманітарний аспект: закупівлі в умовах воєнного стану тісно пов'язані з питаннями гуманітарної допомоги та захисту прав людини.

Метою даного дослідження є аналіз особливостей закупівель в умовах воєнного стану в Україні, визначення основних проблем та пропозицій щодо їх вирішення для забезпечення ефективності, прозорості та підзвітності закупівельних процесів в умовах підвищених ризиків та обмежених ресурсів.

Правове регулювання закупівель в період воєнного стану базується на Законі України "Про публічні закупівлі" (зі змінами, внесеними Законом України від 19.03.2022 р. № 226-IX) [1], а також Постанові Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 р. № 1178 [2]. Ці нормативно-правові акти визначають основні принципи та процедури, яких повинні дотримуватися замовники та постачальники під час проведення закупівель в умовах воєнного стану.

Основні особливості закупівель в період воєнного стану включають: необхідність забезпечення обороноздатності країни [5]. Це вимагає оперативного постачання зброї, амуніції, медичних засобів та інших необхідних матеріалів для армії. Держава повинна забезпечити швидке та ефективне реагування на потреби військових формувань; задоволення потреб населення в умовах обмежених ресурсів та підвищених ризиків (в умовах воєнного стану може

Наукове видання

**ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
91-ї щорічної студентської наукової конференції**

**«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ
ТА КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»**

15 квітня – 19 травня 2024 р.

Видано в авторській редакції

Коректор *В. Македон*
Верстка *М. Криворученко*

Підп. до друку 03.07.2024. Формат 60×84/8.
Друк. арк. 7,54. Зам. 24-5850

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03680, м. Київ, проспект Берестейський, 54/1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

E-mail: litera@kneu.edu.ua